

Mona Kivimäki

Anni Korhonen

LASTEN LEIKKIKULTTUURIN MUUTOS PÄIVÄKODISSA

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan suuntautumisvaihtoehto
2010

LASTEN LEIKKIKULTTUURIN MUUTOS PÄIVÄKODISSA

Kivimäki, Mona
Korhonen, Anni
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan suuntautumisvaihtoehto
Joulukuu 2010
Ohjaaja: Rajaniemi, Kari, YTM
Sivumäärä: 49
Liitteitä: 5

Asiasanat: leikki, leikkikulttuuri, leikin muutos, päiväkotit, vuorovaikutus

Opinnäytetyön aihe oli lasten leikkikulttuurin muutos päiväkodissa 1990-luvulta 2010-luvulle. Opinnäytetyö rakentui lasten leikin ja leikkikulttuurin käsitteiden pohjalta. Leikkiä ja leikkikulttuuria käsiteltiin leikin ja sen merkityksen, lelun, leikkiaiheiden ja leikkiympäristön avulla. Työssä käsiteltiin myös median vaikutusta leikkiin, lasten vapaata leikkiä, lasten välistä vuorovaikutusta ja aikuisten merkitystä leikissä. Myös työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen ja perherakenteen muutos oli tutkimuksen kohteena.

Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin kyselyn ja havainnoinnin avulla. Kyselyyn vastasi Liinaharjan päiväkodin henkilökunta. Kyselylomakkeet toimitettiin päiväkodin johtajalle, joka jakoi ne eteenpäin. Havainnointi toteutettiin yhdessä Liinaharjan päiväkodin ryhmässä neljän aamupäivän aikana.

Tutkimustulosten pohjalta ei voitu selkeästi todeta, että leikki on tai ei ole muuttunut. Kuitenkin todettiin, että muutosta on tapahtunut. Tulokset osoittivat, että leikki on tärkeää lapsen kehitykselle. Leikille varattu aika ja lasten mielikuvituksen käyttö leikissä on vähentynyt. Myös lasten empatia- ja keskittymiskyky leikissä on vähentynyt. Median, kuten television ja lehtien, vaikutus näkyy lasten leluissa ja leikkiaiheissa.

Tutkimustulokset osoittivat leikin olevan tärkeää lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle. Opinnäytetyön avulla haluttiin herättää lasten parissa työskenteleviä ammattilaisia ja muita aikuisia huomioimaan lapsen tarve leikkimiseen. Tavoitteena oli, että aikuiset huomasivat merkittävän roolinsa leikin mahdollistajina.

CHILDREN'S PLAYCULTURE'S CHANGE IN KINDERGARTEN

Kivimäki, Mona

Korhonen, Anni

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

December 2010

Supervisor: Rajaniemi, Kari YTM

Number of pages: 49

Appendices: 5

Keywords: play, playculture, play's change, kindergarten, interaction

The topic of the thesis was the change of children's play culture in kindergarten from 1990's to 21st century. The base of the thesis is children's play and play culture. Play and play culture were divided into concepts of meaning of play, toy, subjects of play and playenvironment, and studied through those concepts. The thesis also studies media's impact to play, children's free play, interaction between children and role of adults in play. Also coordination of work and family life and change in family structure were subjects of the research.

The research of the thesis was executed with enquiry and observation. The personnel of Liinaharja kindergarten answered to the enquiry. The questionnaires were sent to the director of kindergarten who delivered them forward. The observation was executed in one of the groups of Liinaharja kindergarten during four days.

The results of the research do not lead to a simple conclusion of whether play itself has changed or not. However, some kind of change in play has happened. The results pointed out that play is important to child's development. The time taken to play and children's use of imagination in play have decreased. Children's ability to feel and express empathy and ability to concentrate in play have also decreased. The impact of media, like television and magazines, is shown in children's toys and subjects of play.

The results pointed that play is important to the overall development of child. The purpose of the thesis was to wake up professionals working with children, and other adults, to realize child's need to play. The aim was that adults would notice their significant role as play's enabler.

SISÄLLYS

<u>1 JOHDANTO.....</u>	<u>6</u>
<u>2 MITÄ LEIKKI ON.....</u>	<u>6</u>
<u>3 LEIKIN MERKITYS.....</u>	<u>7</u>
<u>4 LEIKKI JA KULTTUURI.....</u>	<u>8</u>
<u>4.1 Lastenkulttuuri.....</u>	<u>9</u>
<u>4.2 Lasten leikkikulttuuri.....</u>	<u>10</u>
<u>4.3 Lasten leikkikulttuurin muutos.....</u>	<u>11</u>
<u>5 LELU.....</u>	<u>11</u>
<u>6 TYTTÖJEN JA POIKIEN LEIKIT.....</u>	<u>12</u>
<u>7 LEIKKI JA MEDIA.....</u>	<u>13</u>
<u>8 PERHERAKENTEEN MUUTOS.....</u>	<u>15</u>
<u>9 TYÖ JA PERHE-ELÄMÄ.....</u>	<u>16</u>
<u>10 LEIKKI JA PÄIVÄKOTI.....</u>	<u>17</u>
<u>10.1 Leikin rooli päiväkodissa.....</u>	<u>18</u>
<u>10.2 Sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus leikissä.....</u>	<u>19</u>
<u>10.3 Leikin perusedellytys.....</u>	<u>20</u>
<u>10.4 Leikin rajoituksia.....</u>	<u>20</u>
<u>11 AIKUISEN MERKITYS LEIKISSÄ.....</u>	<u>21</u>
<u>12 TUTKIMUSTEHTÄVÄT.....</u>	<u>22</u>
<u>13 TUTKIMUSMENETELMÄT.....</u>	<u>23</u>
<u>13.1 Kysely.....</u>	<u>23</u>
<u>13.2 Kyselylomakkeen laadinta ja muoto.....</u>	<u>24</u>
<u>13.3 Havainnointi.....</u>	<u>25</u>
<u>13.4 Osallistuva havainnointi.....</u>	<u>25</u>
<u>14 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....</u>	<u>26</u>
<u>14.1 Kyselyn toteutus.....</u>	<u>26</u>
<u>14.2 Havainnoinnin toteutus.....</u>	<u>27</u>
<u>14.3 Havainnoitava ryhmä ja tilat.....</u>	<u>27</u>
<u>15 AINEISTON PURKAMINEN.....</u>	<u>28</u>
<u>15.1 Kyselylomakkeiden purkaminen.....</u>	<u>29</u>
<u>15.2 Havainnoinnin purkaminen.....</u>	<u>29</u>
<u>16 TUTKIMUKSEN EETTISYYS.....</u>	<u>30</u>

<u>17 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS.....</u>	<u>31</u>
<u>18 KYSELYN JA HAVAINNOINNIN TULOKSET.....</u>	<u>32</u>
<u>18.1 Vapaan leikin merkitys lapsen kehitykselle.....</u>	<u>32</u>
<u>18.2 Vapaa leikkiaika päiväkodissa.....</u>	<u>33</u>
<u>18.3 Vapaan leikin tukeminen päiväkodissa.....</u>	<u>35</u>
<u>18.4 Muutoksia lasten leikissä.....</u>	<u>36</u>
<u>18.5 Mielikuvituksen käyttö leikissä.....</u>	<u>37</u>
<u>18.6 Leikkiaiheet.....</u>	<u>38</u>
<u>18.7 Lelut.....</u>	<u>40</u>
<u>18.8 Vuorovaikutus leikissä.....</u>	<u>42</u>
<u>18.9 Media ja leikki.....</u>	<u>45</u>
<u>18.10 Perherakenteen muutos.....</u>	<u>45</u>
<u>18.11 Muut kommentit.....</u>	<u>47</u>
<u>19 TUTKIMUSTULOSTEN TULKINTAA.....</u>	<u>47</u>
<u>20 POHDINTA.....</u>	<u>48</u>
<u>LÄHTEET:.....</u>	<u>52</u>

LIITTEET

1 JOHDANTO

Leikki on valtava osa lapsen maailmaa. Leikkiessään lapsi oppii uusia asioita itsestään ja ympäristöstään sekä kehittyy kokonaisvaltaisesti. Leikki kehittää lasta, mutta on myös suuri nautinnon lähde. Toisinaan leikin tärkeys ja merkitys lapselle unohtuu aikuiselta. Leikin tilalle saattaa nousta jokin aikuiselle tärkeä asia, jolloin lapsen etu kärsii. Aikuisen tulee luoda leikille sopivat puitteet ja kannustaa leikkiin.

Opinnäytetyössä selvitetään lasten leikkikulttuurin muutosta päiväkodissa 1990-luvulta 2010-luvulle. Opinnäytetyön aihealueiden perustana on lasten leikki ja leikkikulttuuri. Perustan pohjalta työssä käsitellään leikin käsitettä ja merkitystä, vapaata leikkiä, leluja, median vaikutusta leikkiin, aikuisten merkitystä leikissä ja lasten välistä vuorovaikutusta. Aiheemme kehittyi Marjatta Kallialan Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä – leikkikulttuuri ja yhteiskunnan muutos -kirjan pohjalta. Kallialan kirja käsittelee lasten leikkikulttuuria ja sen muutosta 1950-luvulta 1990-luvulle.

Opinnäytetyössä leikkikulttuurin muutosta tutkitaan Liinaharjan päiväkodin henkilökunnan ja lasten avulla. Henkilökunta vastasi leikkiin ja leikkikulttuuriin liittyviin kysymyksiin. Lisäksi yksi lapsiryhmä oli havainnoinnin kohteena. Tutkimuksen avulla halutaan herättää sekä lasten parissa työskenteleviä että muita aikuisia huomaamaan paitsi leikin vaikutus lapsen elämään myös aikuisen merkitys lapsen leikin tukijana.

2 MITÄ LEIKKI ON

Leikin määritelmiä tuntuu olevan loputtomasti, sillä jokainen tutkija määrittelee leikin omalla tavallaan. Alasen ja Karilan mukaan leikin teoreettinen määrittely on tutkijoille haastava tehtävä, sillä on vaikeaa vangita määritelmään ilmiö, joka on samanaikaisesti

totta ja kuviteltua. Leikin määrittelyä hankaloittaa myös se, ettei mitään toimintaa voi yksiselitteisesti nimetä vain leikiksi, sillä samat asiat voivat olla toisena hetkenä totta ja toisena leikkiä. (Alanen & Karila 2009, 158.)

Kun lapsi itse määrittelee leikkiä, painottaa hän leikkiin liittyvää iloa, hauskanpitoa ja ystävien seuraa. Leikki on lapsen omaa aikaa. Leikkiessään lapsi on vapaa aikuisten säännöistä. (Alanen ym. 2009, 159.) Caillois määrittelee leikin toiminnaksi, joka on vapaaehtoista, erillistä, ennakoimatonta, tuottamatonta, säännönmukaista ja kuvitteellista. Caillois painottaa erityisesti leikin vapautta ja osallistumisen vapaaehtoisuutta, sillä hänen mukaansa pakotettaessa leikki menettää jotain olennaista itsestään. (Kalliala 1999, 36.)

Kalliala (1999, 35) määrittelee leikin yhdeksi inhimillisen toiminnan peruskategorioista. Myös Sinkkonen toteaa, että leikki on ihmisen kaikkein inhimillisin luomus. Lapsella on synnynnäinen valmius ja alttius leikkiin, mutta leikki syntyy vain tiettyjen edellytysten vallitessa. (Sinkkonen 2008, 217.) Lapsella on oltava mukava ja turvallinen olo, jotta syntyisi aito ja mielikuvitusrikas leikki.

3 LEIKIN MERKITYS

Vanhan sanonnan mukaan leikki on lasten työtä. Leikkiä pidettiin aikuisten töiden ja rituaalien jäljittelynä. Korostettiin leikin tarkoitusta aikuisuuteen kasvattamisessa. Jean-Jacques Rousseaut pidetään ensimmäisenä, joka kiinnitti erityistä huomiota leikin merkitykseen lapsen kehityksessä. Rousseau mukaan lapsen tuli leikkiä itsensä vuoksi. (Karling, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2008, 200.) Sinkkonen kuitenkin toteaa, että leikki ei ole koskaan työtä. Se on luovuuden äiti, sisäisen autonomian ja elävyyden perusta. (Sinkkonen 2008, 223.) Leikin merkitys on paljon tärkeämpi lapselle kuin työn merkitys aikuiselle, sillä leikki kehittää lasta enemmän kuin työ aikuista (Juvakka, viitattu 14.4.2010). Lapsi oppii leikissä itsestään, toisista ja ympäristöstään, joten leikkiä ei pidä vähätellä (Karling ym. 2008, 200-201). Leikki on lapsen tapa tarttua

ilmiöihin ja kokea itse elävänsä. Se on lapsen vuoropuhelua maailman kanssa. Leikin avulla lapsi oppii hallitsemaan omaa toimintaansa. (Jantunen & Rönöberg 1996, 199-120.)

Leikkiminen edistää lapsen kokonaisvaltaista kehittymistä. Kallialan (1999, 225) mukaan leikkiä perusteltaessa vedotaan yleisesti leikin merkitykseen yhtäältä oppimisen edistäjänä, toisaalta tunne-elämän ja sosiaalisten taitojen kehittäjänä. Yhdessä toimiessaan lapset harjoittelevat tunteiden ilmaisua, toisten huomioimista ja vuorovaikutus- ja neuvottelutaitoja sekä kehittyvät fyysisissä ja kielellisissä taidoissa. Lapsi ei leiki oppiakseen vaan oppii leikkiessään. (Häkka, Kuokkanen & Virolainen 2006, 150.)

Kalliala toteaa, että ammattikasvattajat ovat yleisesti ”leikin puolella”. Päiväkodin henkilökunnan arviot leikin merkityksestä ovat yhdensuuntaisia ja puheen tasolla leikki nostetaan päiväkodin keskeisimmäksi toimintamuodoksi. Yleinen leikin tärkeyden toteaminen on itsestään selvä osa suomalaista päiväkotikulttuuria. Itsestänselvytyden taustalla vaikuttaa fröbeliläinen perinne vahvoine leikin korostuksineen. (Kalliala 1999, 225-227.)

Lastentarhanopettajat ja lastenhoitajat pitävät leikkiä lapsen elämässä keskeisenä ja luonnollisena asiana. Leikkiviä lapsia pidetään sekä fyysisesti että psyykkisesti hyvinvoivina. Erityisesti korostetaan, että leikkivät lapset ovat sosiaalisia selviytyjiä, koska he harjaannuttavat sosiaalisia taitojaan, heillä on kavereita, he käyttävät mielikuvitustaan ja kasvavat leikkiessään. Vastaavasti lapsi, joka ei leiki, on vaikeuksissa vuorovaikutustilanteissa. (Kalliala 1999, 226-227.)

4 LEIKKI JA KULTTUURI

Kulttuurin käsite on laaja ja se on monitasoinen ilmiö. Kulttuuri voi olla sekä kokemus, tila, ympäristö että ihmiset. Kulttuuriin vaikuttaa menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus.

Tämän vuoksi kulttuurin määritelmää ei voi kuvata yksiselitteisesti. (Häkka ym. 2006, 167.)

Johan Huizinga on määritellyt leikin analysoimalla sen ja kulttuurin välistä suhdetta. Leikin hän näkee kulttuurissa tärkeimpänä ja ensimmäisenä toimintana. Hän määrittelee, että kulttuuri syntyy leikkien ja leikin muodossa, ennen kuin kulttuuri saa todellisen muotonsa. Tästä analyysistä voi päätellä, että kaikki kulttuurielämässä kuten esimerkiksi taide, käsityö ja tiede pohjaavat leikkiin. Tämä Huizingan tarkastelu asettaa leikin koko kulttuurin perustajaksi ja lähtökohdaksi. (Alamäki & Keskinen 1996, 6.)

Huizinga perustelee näkemystään sillä, että ihmisten yhteiselämään on aina liittynyt leikkiä ja muun muassa erilaisia rituaaleja ja juhlia, joissa on nähtävissä paljon leikinomaisia piirteitä. Hänen näkemyksensä mukaan leikki on elämänmuoto: sitä ei voi koskaan määritellä täysin biologisesti tai loogisesti. Leikin olemuksessa oleellista on siihen liittyvä jännitys, ilo ja huvi sekä leikin vapaus ja irrottautuminen tavallisesta elämästä. Leikillä on taipumus myös yhdistää leikkijöitä ja antaa aineksia yhteistoiminnalle kulttuurissa. (Alamäki ym. 1996, 6-7.)

4.1 Lastenkulttuuri

Lastenkulttuuri on suurelta osin lasten leikkejä. Siihen voidaan kuitenkin lisätä mukaan erilaiset tarinat, laulut, lorut, arvoitukset ja vitsit. Kulttuuriin voidaan laskea lisäksi mukaan myös tilannekohtainen hännääminen, kiusoittelu ja äänteleminen. Myös median ja arkikokemusten tarjoaman aineksen soveltaminen ja uudelleen muokkaaminen leikkitalanteissa sekä leikkivälineiden luova käyttäminen ovat osa lastenkulttuuria. (Häkka ym. 2006, 168-169; Kalliala 1999, 55.)

Asiat, jotka vaikuttavat lastenkulttuuriin, ovat yhteiskunnan yleiset näkemykset sekä lasten kanssa toimivien aikuisten omat ja yhteiset käsitykset. Kun lapset ovat omassa sosiaalisessa ympäristössään he luovat yksin ja keskenään kulttuurisia rakenteita: useimmiten se jää aikuisilta huomaamatta. Leikin ja kulttuurin välillä voidaankin nähdä tietty yhteys: lapsen kokemukset osana ympärillä toimivaa kulttuuria näkyvät leikissä.

Tämä tulee esille esimerkiksi lapsen valinnoissa ja säännöissä leikin kulussa. (Häkka ym. 2006, 167.)

4.2 Lasten leikkikulttuuri

Lasten leikkikulttuuri voidaan jakaa ja määritellä kahdella eri tavalla: aikuisten luomana ja lasten luomana leikkikulttuurina (Häkka ym. 2006, 168; Soini 2001). Aikuisten luoma leikkikulttuuri ilmenee kenties selkeimmin niin sanottuna kaupallisena leikkikulttuurina: sen luoma lelun käsite heijastaa aikuisten ideaalia käsitystä leikistä. Tämän mukaan leluilla on leikissä yksiselitteinen tehtävä, jonka aikuinen tietää ja jota lapsen oletetaan toteuttavan. Tämän leikkikulttuurin ongelma on kuitenkin, että se pelkistää ja yksinkertaistaa leikkiä poistamalla leluista luovuuden. (Soini 2001.)

Lasten oman leikkikulttuurin kriteerinä on usein pidetty sitä, että leikin ja sen aineiden siirtyminen lapsisukupolvelta toiselle tulee tapahtua ilman aikuisten väliintuloa. Leikeissä on nimittäin aina jotain salattua ja herkkää, joka aikuisen kosketuksesta helposti katoaa. Lasten leikkikulttuuri on alue, jolla lapset toimivat itsenäisemmin kuin missään muualla. Sille ominaista ovat monitahoinen sitoutuminen ja irtaantuminen, lähentyminen ja etääntyminen, jäljittely ja muuntelu. (Häkka ym. 2006, 168-169; Soini 2001.)

Häkän, Kuokkasen ja Virolaisen mukaan yksi keskeinen ehto leikkikulttuurin syntymiselle on se, että lasten leikkitala on aikuisten ulottumattomissa. Lasten keskinäiset omat jutut toimivat parhaiten nurkkauksissa, johon aikuisen katse tai ymmärrys ei ulotu. Lasten oma psyykinen ja fyysinen tila ja sen haltuun ottaminen merkitsee tilaa seikkailuun ja mahdollisten leikkimaailmojen luomiseen. (Häkka ym. 2006, 168-169.) Aikuiset kuitenkin valitettavan usein vaikuttavat lasten leikkikulttuurin muotoutumiseen, koska he rajaavat välillisesti ja välittömästi lasten elintilan ja leikin puitteet alkaen lapsen kokemuksesta määrittelystä ja päätyen leikin ajan, fyysisen tilan ja leikin välineiden säätelyyn. (Kalliala 1999, 212.)

Kallialan mukaan lasten leikkikulttuuri on sidoksissa paikkaan. Esimerkiksi maaseudulla asuvien leikkivaranto ei ole samanlainen kuin kaupungissa asuvien.

Toisaalta leikki on kuitenkin yleismaailmallinen ilmiö. Lapset leikkivät kaikkialla ja lasten leikeissä on paljon samaa. Leikki on toisaalta nopeasti ja toisaalta hitaasti muuttuva ilmiö, jonka välityksellä kulttuuri painaa kuvansa lapseen ja lasten kulttuuriin. (Kalliala 1999, 53.)

Lasten oman leikkikulttuurin rajat ovat hieman epäselvät. Leikkikulttuuri suodattaa ja valitsee valtakulttuurista itselleen sopivan aineksen kuin mikä muu tahansa kulttuuri. Sitten aines vahvistetaan ja muokataan sellaisten arvostusten ja sopimusten mukaisesti, joita ei ole välttämättä edes ääneen sanottu. (Häkka ym. 2006, 168-169; Kalliala 1999, 58.)

4.3 Lasten leikkikulttuurin muutos

Leikissä heijastuu aina kulttuuri ja sen hetkinen eletty aika. Viisikymmentä vuotta sitten leikittiin eri tavalla kuin nyt ja jo muutaman sukupolven aikaero, kulttuurin sisällön muuttuminen, muuttaa leikkiä ja sen ilmenemistä. (Helenius 1993, 20.) Kulttuurin murros jättää jälkensä tietenkin myös leikkikulttuuriin. Esimerkiksi Neuvostoliiton romahtaminen näkyi nopeasti ja dramaattisesti myös lasten leikkien muuttumisena: roolileikkien tiukasta ohjaamisesta luovuttiin päiväkodeissa ja kielletyt leikkiteemat vapautettiin säännöstelystä. Samaan aikaan länsimainen viihde vyöryi televisiosta ja uusia leluja tulvi markkinoille: 1980- ja 1990-luvuilla on näkynyt kaupallinen ja viihdetuotanto-orientoitunut kulttuuri. (Kalliala 1999, 51; Kiuas 2001, 12.)

5 LELU

Lelun voi määritellä sellaiseksi esineeksi tai tavaraksi, jolla lapsi leikkii. Helposti ajatellaan, että lelu on sellainen, jonka voi ostaa kaupan leluhyllyltä. Kaupallistuneessa maailmassa on yleistä, että lelu on kaupasta ostettu ja viimeisimmän muodin mukainen,

mutta leluna voi kuitenkin toimia myös esimerkiksi äidin vanha kattila. Jantunen ja Rönneberg (1996, 123) ovat määritelleet lelun todellisuuden pienoismalliksi. Lelu on lapsen leikin työväline, joiden avulla hän toteuttaa leikkiään.

Hyvä ja onnistunut leikki ei ole koskaan riippuvainen lelusta: lapsella ei tarvitse aina olla valmista lelua vaan lapsi osaa keksiä leikin pienemmästäkin asiasta. Luonto ja muu ympäristö tarjoaa lapsen leikille puitteet ja virikkeet, joista mielikuvitus loihtii leikkejä. (Kinnunen 2003, 70; Juvakka, viitattu 14.4.2010.) Myös Kalliala on sitä mieltä, että leikki ei ole riippuvainen leluista. Hän ei kuitenkaan kiellä lelun tärkeyttä, sillä on leikkejä, joissa lelulla on keskeinen rooli sekä leikkejä, joissa lelua ei tarvita. (Kalliala 1999, 175.) Kinnunen (2003, 70) kirjoittaa, että hyvä lelu virittää leikin yhä uudelleen ja sama lelu sopii välineeksi monenlaisiin leikkeihin.

6 TYTTÖJEN JA POIKIEN LEIKIT

Kallialan mukaan lasten leikkikulttuuri muodostuu tyttöjen ja poikien erillisistä leikkikulttuureista ja molemmille yhteisestä, jaetusta alueesta. Leikit muovaavat sukupuoli-identiteettiä ja sukupuoli-identiteetti leikkejä leikkiteemoista ja leikkien organisoinnista pienimpiin yksityiskohtiin asti. Tyttöjen ja poikien osallistuminen eri leikkeihin ja erilainen osallistuminen samoihin leikkeihin heijastaa lasten ja aikuisten sukupuolitettua maailmaa. (Kalliala 1999, 53;198.)

Jo hyvin pienestä saakka lapset suosivat leikkikavereina samaa sukupuolta olevia, ja sukupuoli onkin kenties kaikkein selkein kaverin valinta- tai valikoitumisperuste. Jo 2-3-vuotiailla on havaittu tällainen taipumus, ja taipumus vahvistuu koko lapsuusiän ajan.

Tyttöjen ja poikien ryhmien muotoutuminen päiväkodeissa on selkeästi nähtävissä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 92.)

Tyttöjen ryhmiin kehittyy erilaisia normeja ja toimintatapoja kuin poikien ryhmiin. Samaistuttuaan omaan sukupuoleensa, lapsi alkaa korostaa erilaisuuttaan toiseen sukupuoleen ja samalla ikään kuin liioittelee oman ryhmänsä jäsenten samankaltaisuutta: ”Nuo leikkivät autoilla, joten me ei ainakaan tehdä niin, vaan leikitään nukeilla.” Vertailun kautta lapsi vahvistaa omaa identiteettiään. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 93.)

Tytöt ja pojat kartuttavat leikkiainesvarastoaan vain osittain samanlaisella materiaalilla. Tytöt seulovat kokemaansa, näkemäänsä ja kuulemaansa ihmissuhdeainesta toisin kuin pojat, joita kiinnostaa toiminta. (Kalliala 1999, 198.) Yleistäen voisi sanoa, että pojat pitävät meteliä ja nahistelevat toisten poikien kanssa. Tyttöjen leikit ovat vähemmän meluisia ja vähemmän fyysisiä. Tytöt ovat keskenään rauhallisemmassa vuorovaikutuksessa ja luovat toisiinsa ihmissuhteita. Kaikki lapset eivät kuitenkaan mahdu tällaisiin muotteihin. (Sinkkonen 2008, 240-241.)

7 LEIKKI JA MEDIA

Alasen mukaan viimeisten parinkymmenen vuoden aikana lasten mediaympäristössä on tapahtunut lukuisia muutoksia, jotka osaltaan vaikuttavat myös lapsuuteen. Mediasta on tullut merkittävä nykylapsuuden instituutio perinteisten instituutioiden kuten kodin, päivähoiton ja koulun rinnalle. Media vaikuttaa jo päivähoitoikäisten lasten elämässä. Lapset kohtaavat erilaisia medioita lukuisia kertoja päivässä. Esimerkiksi

televisiokanavilla on tarjolla aikaisempaa enemmän lapsille suunnattuja ohjelmia. Pienten lasten median käyttö ei ole kaikesta tästä huolimatta lisääntynyt, sillä ajallisesti lapset eivät vietä median parissa enempää aikaa kuin aiempi sukupolvi. (Alanen ym. 2009, 182;183.)

On väitetty, että pikkulapsiperheissä televisio toimii lastenvahtina ja perheen arki rytmittyy televisio-ohjelmien kukaan. Media on perinteisten kasvatusinstituutioiden kontrollin ulkopuolella, ja tätä kautta media on luonut myös kokonaan uuden, perinteisistä kasvatusinstituutioista riippumattoman oppimisympäristön. (Alanen ym. 2009, 183-184.)

Valkokangas ja tv-ruutu tarjoavat lapsille yhteisiksi koettuja katselukokemuksia, jotka merkitsevät myös yhteistä lähtökohtaa leikkien kehittämiseksi. Valmiiden tarinoiden kääntäminen leikin kielelle, uudelleenmuotoileminen ja uusien juonen käänteiden keksiminen kuuluvat leikkiin, leikkiipä lapsi sitten leluilla tai itse hahmoa esittäen. Leikkikaluteollisuuden tuottamalla television ja valkokankaan leluilla on omat roolinsa ja roolitunnuksensa. Suhteessa leikkiin ne edustavat ”täsmäleluja”; hahmot ovat yksiselitteisesti tunnistettavissa ja ehdottavat selväsanaisesti, että esimerkiksi prätikähiirellä leikittäisiin prätikähiirtä. Nukke ja nalle puolestaan sopivat monenlaisiin leikkeihin. (Kalliala 1999, 153-154.) ”Täsmälelut”, tietokone- ja konsolipelit ja muu median luoma ja esille tuoma materia aiheuttaa sen, että lapsen luovuus ja myötäsyntyinen kyky leikkiä joutuu passiivisen vastaanottamisen rooliin (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 85).

Ennen myytiin tuotteita etupäässä vanhempien välityksellä, mutta nykyään tuotteet kaupataan suoraan lapsille. Aikuisten näkökulmaa ei enää juurikaan huomioida. Markkinointiyhtiöt ovat lainanneet teemoja lasten leikkikulttuurista ja muokanneet niitä omaan tarkoitukseensa sopivaksi. (Lahikainen, Punamäki & Tamminen. 2008, 49.)

Yhä useampia tuotteita tuotetaan ja markkinoidaan suoraan pienillekin lapsille, koska lapset ovat markkinoiden silmissä entistä kiinnostavampi kuluttajaryhmä. Monenlaiset hyödykkeet, leikki- ja seikkailuhahmot, Bratzit, Bioniclet ja Harry Potterit täyttävät usein lasten mielikuvituksen ja puheenaiheet. Lapsille suunnataan omia ohjelmia, tv-kanavia, tietokonepelejä ja internet-sivustoja. (Lahikainen ym. 2008, 60.)

Päiväkotia pidetään helposti mediavapaana ympäristönä, jossa lapset ovat niin sanotusti turvassa medialta ja sen vaikutuksilta. Lapset kuitenkin kantavat median mukanaan päiväkotiiin monin eri tavoin. Päiväkodissa lapset puhuvat keskenään mediasta, leikkivät medialeikkejä, tuovat kotoa erilaisia medialeluja, pitävät yllään media-aiheisia vaatteita, piirtävät aiheesta kuvia ja laulavat mediasta tuttuja lauluja. (Alanen ym. 2009, 185.)

Leikkiä emme varmaankaan koskaan voi lapselta kokonaan riistää pois, kyse on sittenkin niin syvästä ja elintärkeästä kasvutarpeesta. Mutta nykyisen markkinatalouden, tietotekniikan ja mediamaailman massiivinen leikin kaupallistaminen muuttaa armotta leikkiä yhä enemmän taloudellisesti niin tärkeäksi, että leikistä on tullut liian totta. (Tamminen 2004, 93-94.)

8 PERHERAKENTEN MUUTOS

Useimmiten perhe on lapselle lähin kasvuympäristö, jossa huolehditaan hänen tarpeistaan. Perheen lisäksi lapsen elämässä merkittävänä vaikuttajina on päivähoitopaikka, naapurusto, kaverit, sukulaiset ja vanhempien tuttavat. Koti on kuitenkin lapselle yleensä se paikka, jossa hänen läheisimmät ihmisensä ovat. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 36.)

Suomessa moderni ydinperheideaali syntyi 1800-luvulla elämäntavan ihanteeksi, joka myöhemmin vakiintui koko kansan perhe-elämän malliksi. Ydinperhe tarkoittaa sellaista perhettä, jossa asuu yhdessä eri sukupuolta ja naimisissa olevat vanhemmat ja heidän yhteiset lapsensa. Ydinperheen vanhemmilla ei ole lapsia muista avioliitoista. Julkisessa keskustelussa perheen asioista, esimerkiksi vanhemmuuden ja palkkatyön yhdistämisestä, puhutaan yleensä ydinperheestä. Ihmisellä voi kuitenkin olla elämänsä aikana useita erilaisia perhemuotoja. Perhettä ei enää voida määritellä joidenkin yksiselitteisten ja yleispätevien kriteerien pohjalta, kuten ydinperhe määritellään. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 37-38.)

Lämpimät ja myönteiset suhteet perheessä ovat jopa merkittävämpi tekijä lapsen kehityksen kulussa kuin perheen kokoonpano. Se, onko lapsella yksi vai kaksi vanhempaa, ovatko vanhemmat biologisia vanhempia tai elävätkö homo- vai heterosuhteessa ei ole niin tärkeää kuin se, että lapsella on läheisten ihmissuhteiden turvaverkko hyvinvointinsa tukena. (Lahikainen ym. 2008, 114.)

9 TYÖ JA PERHE-ELÄMÄ

Lapsen lähiympäristöön vaikuttaa paljon vanhempien työt. Työn ja perheen yhdistäminen ja niiden keskinäinen suhde on monimutkainen. Vanhemmat joutuvat tasapainoilemaan työn ja perhe-elämän välillä ja perheiden täytyykin usein sopeuttaa lastenhoito ja lasten kanssa oleminen työelämän vaatimuksiin. Työelämän kiihtynyt rytmi, jossa vanhemmuudelle jää yhä vähemmän aikaa, puhuttaa niin politiikassa kuin työmarkkinaneuvotteluissa. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 47-48.)

Ihmiset tiedostavat aiempaa selvemmin, että yhä vaativammaksi muuttuneen työelämän takia perheen kanssa ei vietetä riittävästi aikaa ja ettei siihen käytetä tarpeeksi energiaa. Perheen tärkeyttä on jouduttu pohtimaan enemmän. (Moisio & HUUHTANEN 2007, 28-29.)

Moni vanhempi tuntee joutuvansa venymään äärirajoilleen useiden vaatimusten paineessa. Osalla vanhemmista on liikaa töitä, osa on työttömiä, osa on yksinhuoltajia. Ajan tai rahan puute saattaa heijastua myös lapseen ja ilmetä pahimmillaan kärtyisyytenä, ruokahaluttomuutena ja huononaisuutena. (KALLIALA 1999, 222.)

Usein tutkimuksissa erotellaan työ, vapaa-aika ja perhe erillisiksi elämäalueiksi. Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksessa on kuitenkin kysytty sitä, miten tärkeänä pidetään sitä, että vapaa-aikanaan saa olla perheen kanssa. Vastaukset osoittavat, että suomalaisten mielestä perhe ja vapaa-aika voivat myös yhdistyä. (LIKKANEN 2009, 49.)

Joustavuuden ja yksilöllisen menestyksen vaatimukset eivät juuri tue perhe-elämän ja ihmissuhteiden vaalimista. Mutta toisaalta, mitä uhanalaisemmaksi kestävät suhteet toisiin muotoutuvat, sitä tarmokkaammin ihmiset etsivät säännönmukaisuutta ja yhteisyyttä elämäänsä perheestään. (JOKINEN & SAARISTO 2006, 202.)

10 LEIKKI JA PÄIVÄKOTI

Yhtenä lapsuuden toimintakenttänä päiväkotitarjoaa mahdollisuuden erilaisten suhteiden muodostumiselle. Päiväkotitarjoaa suhteellisen pysyvät ja kestävät sosiaaliset verkostot. Leikkiminen päiväkodissa on muutakin kuin tiettyjen sääntöjen ja tapojen

omaksumista ja noudattamista. Leikkiessään lapset osallistuvat yksittäistä leikkitilannetta laajempaan kenttään. Leikkiminen päiväkodissa on lapsuuden kulttuuriin osallistumista. (Alanen ym. 2009, 110;157.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen sisällöllistä toteuttamista (Stakes 2003, 1). Varhaiskasvatussuunnitelman sisältöä toteutettaessa saattaa leikki jäädä vähemmälle huomiolle. Esiopetussuunnitelmien tehostuessa aikuisen johtama esiopetus huomaamatta valtaa alaa päivähoitoryhmissä. Se saattaa kaventaa kehittyntä leikkiä. Nykyisin pienet ryhmäkoot päiväkodissa ovat harvinaisuuksia. Suuret ryhmäkoot ja suhteellisen niukat varusteet vaativat henkilökunnalta tietoista ja vankkaa ammattitaitoa ja tietynlaista asennoitumista, jotta lapsen oman leikin toteutumiseksi voitaisiin luoda edellytyksiä. (Jantunen ym. 1996, 119.)

10.1 Leikin rooli päiväkodissa

Leikin rooli päiväkodissa on aina ollut tärkeä ja leikin merkitys päiväkodin toiminnassa on ollut suuri. Lasten sosiaalista kehitystä on painotettu enemmän kuin älyllistä kehitystä. Koulut taas ovat keskittyneet opettamiseen ja oppimiseen. Toisin kuin koulussa, jossa ainesuunnitelma on formaalinen, päiväkodissa on noudatettu ”spontaania”, eheyttävää opetussuunnitelmaa. Leikki ja teematyöskentely ovatkin olleet päiväkodin tärkeitä toimintamuotoja 1900-luvulla. (Lindqvist 1998, 45.)

On ajateltu, että lapset kehittyvät leikkiessään aikuisten vaikutuksesta riippumatta. On kuitenkin sanottu, että niin kutsuttu vapaa leikki on lähinnä kaunisteltu kiertoilmaus. Tällä tarkoitetaan sitä, että ohjaus ei ole suoraa, vaan liittyy päiväkodin rakenteeseen ja epäsuoraan tapaan puuttua lasten leikkeihin. Leikkiin suhtautuminen on siis ristiriitaista. Leikin epämääräinen rooli saattaa johtua ristiriidoista: leikkiä pidetään ideologisesti tärkeänä, mutta sitä ei kuitenkaan ole kehitetty pedagogisesti. (Lindqvist 1998, 46.)

10.2 Sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus leikissä

Kun puhutaan leikistä lapsuuden sosiaalisena ilmiönä, painottuu leikissä lasten aktiivinen toiminta. Se kuvastaa lasten taitoja ja mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa. Aktiivisten toimijoiden roolissa lapset vaikuttavat siihen, miten lapsuus määritellään juuri siinä yhteisössä, jossa lapset elävät ja osallistuvat. Myös leikki saa muotonsa ajassa ja paikassa. Lasten toiminta ja valinnat synnyttävät leikin. (Alanen ym. 2009, 156.)

Leikit ovat osa vertaiskulttuuria ja se on yksi lasten käyttämistä vuorovaikutuksen tavoista. Leikkien kautta lapset määrittelevät leikkijöiden keskinäisiä sosiaalisia suhteita ja arkipäivän sosiaalista järjestystä. Mielikuvitukselliset leikit ja sen tapahtumat ovat totta lasten välisinä suhteina ja yhteisinä jaettuina kokemuksina. (Alanen ym. 2009, 159.)

Lasten leikit kotona ja päiväkodissa voivat olla hyvin erilaisia. Lasten väliset sosiaaliset vuorovaikutussuhteet ohjaavat merkittäväällä tavalla leikkien muodostumista. Leikkijän on tunnettava oman leikkiyhteisönsä leikkikulttuuri ja osallistumisen tavat voidakseen osallistua leikkiin. (Alanen ym. 2009, 162.)

Mahdollisuus vapaaseen leikkiin muiden lasten kanssa on yksi tärkeimmistä tekijöistä, joka saa lapset viihtymään ryhmässä (Helenius 1993, 89). Usein lasten välinen toiminta muuttaa päiväkodissa nopeasti muotoaan. Monesti saattaa tuntua siltä, että lapset ovat koko ajan liikkeessä. Yhteistä toimintaa koskevia neuvotteluja käydään jatkuvasti ja lasten väliset tilanteet muuttuvat nopeasti. Kaikki ne kriteerit, joita leikille määrittelyissä asetetaan, eivät välttämättä täyty nopeasti vaihtuvissa tilanteissa. Leikit saattavat olla katkelmallisia ja pirstaleisia, ja osallistujat ja teemat vaihtelevia. Toki leikit saattavat myös kehittyä intensiivisiksi pitkäkestoisiksi kokonaisuuksiksi. (Alanen ym. 2009, 164.)

10.3 Leikin perusedellytys

Leikin perusedellytys on, että lapsi kykenee erottamaan leikin ja todellisuuden eron. Leikkiessään lapset lähettävät ja vastaanottavat viestejä. Leikissä käytetään sekä sanallista että sanatonta viestintää: leikilliset eleet, hymyt ja naurut viestittävät leikistä. (Häkkä ym. 2006, 162.)

Jotta leikki onnistuu, se edellyttää yhteisymmärrystä leikkiin liittyvistä keskeisistä asioista. Leikkijät tarvitsevat myös neuvottelutaitoja, jotta he osaavat ratkaista leikissä eteen tulevia ristitiuroja niin että leikki voi jatkua. Leikissä tarvitaan myös toisten huomioon ottamista, yhteistyötaitoja ja vastavuoroisuutta. (Häkkä ym, 2006, 163-164.)

Jos lapsi toimii samalla tavoin ryhmässä kuin yksin leikkiessään, ei leikki välttämättä onnistu. Yksin leikkiessään voi kaikesta päättää itse, toisten kanssa leikkiessä tehdään kompromisseja. Lasten on leikissä sovittava ja tiedotettava varsin monesta asiasta. Leikki onnistuu, jos lapset suunnittelevat yhdessä leikin ja toimivat vastavuoroisessa suhteessa toisiinsa nähden. Leikin onnistumisen kannalta on myös tärkeää, että lapsi kykenee käsitteellistämään ja ymmärtämään sääntöjä ja osaa noudattaa leikissä roolien ja tapahtumien rakennetta. (Häkkä ym, 2006, 163-164.; Kalliala 1999, 191.)

10.4 Leikin rajoituksia

Ympäristö on lasten ulkopuolella oleva ja heidän toimintaansa ohjaava tekijä. Hyvä varhaiskasvatusympäristö vaikuttaa suotuisasti lasten kehitykseen ja oppimiseen. Päiväkoti luo leikille aivan omanlaisensa puitteet, joten päiväkodeissa tapahtuvaa leikkiä voitaisiin nimittää omana leikkityyppinä päiväkoti-leikiksi. Päiväkodin arjessa vapaaksi leikiksi kutsuttu leikki voi olla tiukasti rajattua ajankohdan ja leikin keston suhteen. Leikkejä rajoitetaan myös erilaisilla tila- ja materiaali-järjestelyillä sekä säännöillä. (Alanen ym. 2009, 157;227.)

Aika, fyysinen tila, ja konkreettiset leikin välineet vaikuttavat siihen, mitä, miten ja miksi leikitään. Myös leikkiverien saatavuus vaikuttaa leikin mahdollisuuksiin. Kallialan mukaan jokaisessa päiväkodissa on monia ääneen lausuttuja, kieltäviä ja kehottavia sääntöjä, joista olennaisimmat määrittävät leikin psyykkisen ja fyysisen tilan. On vaikea tunnistaa itsestäänselvyyksinä omaksuttuja ja sisäistettyjä sääntöjä. Yhteiset pelisäännöt eivät tunnu ikäviltä tai kahlitsevilta, jos niitä noudattaa vapaaehtoisesti. Vastaavasti leikin mahdollistavat vapaudet tuntuvat itsestään selviltä. (Kalliala 1999, 202;203.)

Leikin maailma on vapaa leikkijän ja hänen mielensä puitteissa. Leikkijän mielessä määräytyy leikin sisäiset rajat. Jos haluaa jakaa leikin ja sen säännöt toisten kanssa, leikin rajat määräytyvät ”suurimman yhteisen nimittäjän” mukaan. Leikissä voidaan siis liikkua vain yhteiseksi koetun illuusion tai yhteisesti määriteltyjen sääntöjen rajoissa. (Kalliala 1999, 202.)

11 AIKUISEN MERKITYS LEIKISSÄ

Leikkiä pidetään niin itsestään selvänä asiana, ettei sitä aina katsota tarpeelliseksi pohtia. Työyhteisöllä tulisi olla johdonmukainen yhdessä sovittu kasvatuslinja kaikessa toiminnassa, myös leikissä. Muutoin saattaa syntyä ristiriitaisia tilanteita. Esimerkiksi toinen työntekijä saattaa pitää leikkiä lapsen omana toimintana, jota aikuisen ei tarvitse seurata ja johon aikuinen ei puutu, ja toinen työntekijä saattaa katsoa, että leikki on lapsen tärkein oppimistapa ja että leikin havainnointi on hyvin oleellista. (Karling ym. 2008, 207.)

Leikin merkitys tärkeänä lasten kehitystä ohjaavana tekijänä tiedostetaan. Kallialan mukaan leikin yleinen ymmärtäminen puheen tasolla ei kuitenkaan vielä kerro mitään siitä, miten aikuiset kohtaavat leikin käytännön tasolla. Vanhemmat ja päiväkodin henkilökunta katsovat leikkiä vuoroin lähempää, vuoroin kauempaa. Usein lasten leikki loittonee luonnostaan suljettujen ovien taakse tai pihan perimmäiseen nurkkaan. Joskus

leikki on näkyvässä, joskus se suorastaan vaatii huomiota osakseen. (Kalliala 1999, 227; 274.)

Monen lapsen elämysten käsikirjoitukset ovat muiden kuin heidän itsensä kirjoittamia. Lapset saattavat viettää tuntikausia kuvaruutuun liimaantuneina katsellen joko videoita tai tietokonepelien pikku ukkoja, jotka vaeltavat vaarasta toiseen. Aikuiset, joiden lapsuuteen nämä ilmiöt eivät kuuluneet, eivät oikein tiedä, miten heidän tulisi suhtautua. Hämmentyneet aikuiset eivät välttämättä tajua, että lapset passivoituvat, eivätkä leiki enää paljoakaan. (Sinkkonen 1995, 213.)

Aikuisen tehtävänä on luoda lapsen leikkiympäristö, innostaa leikkiin ja antaa leikkirauha (Jantunen ym. 1996, 70). Sinkkonen toteaa, että aikuiset voivat osallistua leikkiin silloin kun heiltä toivotaan sitä. He eivät kuitenkaan saa manipuloida leikkiä eivätkä ryöstää sitä itselleen. (Sinkkonen 2008, 245.) Aikuinen voi tutustua lasten omaan maailmaan, leikin maailmaan, mutta tutustuminen vaatii hienovaraisuutta ja kunnioitusta. Lapsen maailmaan tutustuminen, maailman löytäminen ja ymmärtäminen saattaa olla helpompaa, jos aikuinen muistelee omaa lapsuuttaan ja leikkejään. (Jantunen & Lautela 2009, 140.)

Aikuinen voi pilata leikin tökeröllä osallistumisella. Toisaalta aikuinen voi yhtä hyvin viedä edellytykset leikiltä vetäytymällä kokonaan pois. Kaikki aikuisen osallistuminen riippuu iästä, leikistä, olosuhteista ja niin edelleen. Aikuisen tulisi siis sekä jättää lapset rauhaan että tulla leikkiin mukaan – kasvattajilta vaaditaan siis suurta hienotunteisuutta ja taitoa toimia. (Kiuas 2001, 61.)

12 TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Opinnäytetyössämme olemme halunneet tutkia lasten leikkikulttuuria ja sen mahdollista muuttumista 90-luvun alusta tähän päivään. Olemme olleet kiinnostuneita siitä, mitä lapset leikkivät nyt ja ovat ennen leikkineet. Olemme myös olleet kiinnostuneita lasten

käyttämistä leikkivälineistä: millä lapset ovat leikkineet ja millaisia ovat nykypäivän lelut. Vapaan leikin merkitys, vapaan leikin tukeminen päiväkodissa ja leikille varattu aika olivat osa opinnäytetyömme tutkimusta. Tiedustelimme myös lasten välisistä sosiaalisista suhteista päiväkodissa ja leikissä.

Koska olemme halunneet tutkia tämän päivän leikkiä, nousee opinnäytetyössämme myös media yhdeksi aiheeksi. Olemme halunneet tietää, onko medially mahdollista vaikutusta lasten leikkiin. Myös perherakenteen muutos ja arjen kiireisyys kuuluu tähän päivään: olemme tiedustelleet kyselyssämme, vaikuttavatko ne mitenkään lasten leikkiin.

13 TUTKIMUSMENETELMÄT

Opinnäytetyössämme käytimme kahta aineistonkeruumenetelmää: kyselyä ja havainnointia. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 71) ovat todenneet, että kysely ja havainnointi ovat yleisempiä laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä, joita voidaan käyttää rinnan tai yhdistettynä. Käytimme näitä kahta menetelmää, koska halusimme kuulla päivähoiton ammattilaisten mielipiteen, mutta myös saada oman käsityksen tämän hetken lasten leikistä.

13.1 Kysely

Kysely on yksi tapa kerätä aineistoa. Kyselyn voi esimerkiksi määritellä sellaiseksi menettelytavaksi, jossa vastaajat itse täyttävät heille esitetyn kyselylomakkeen joko valvotussa ryhmätilanteessa tai kotonaan. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 75.) Kysely tunnetaan survey-tutkimuksen keskeisenä menetelmänä. Tämä tarkoittaa, että aineistoa kerätään standardoidusti ja joissa kohdehenkilöt muodostavat otoksen tai näytteen tietystä perusjoukosta. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2007, 188.) Kyselytutkimuksen

avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto ja usein kyselymenetelmä on tehokas: siinä säästetään tutkijan aikaa. (Hirsijärvi ym. 2007, 190.)

Tutkimuksella, joka tehdään kyselyn avulla, on neljä keskeistä vaihetta. Ensin tutkimus tarvitsee kehystää tutkimuskysymysten avulla. Tämän jälkeen tutkijan tarvitsee päättää, minkälaista aineistoa tarvitaan, jotta tutkimuskysymyksiin saadaan vastaus. Kolmannessa vaiheessa toteutetaan itse aineiston keruu ja analysointi ja viimeiseksi vastataan alussa tehtyihin tutkimuskysymyksiin kerätyn aineiston avulla. Kun tutkija on päässyt tähän viimeiseen vaiheeseen, on hänen ratkaistava, ovatko hänen tutkimuskysymyksensä olleet sellaisia, että niihin voidaan vastata kyselylomakkeilla kerätyn aineiston avulla. (Viinamäki & Saari 2007, 48.)

13.2 Kyselylomakkeen laadinta ja muoto

Kysymysten muotoilussa tulee olla huolellinen, koska ne luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle. Kysymysten tulee olla yksiselitteisiä eivätkä ne saa johdatella vastaajaa. Kysymyksiä lähdetään rakentamaan ja luomaan sen mukaan, mitkä ovat tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat. (Aaltola & Valli 2007, 102.) Tärkeää kysymysten muotoilussa on se, että ne merkitsevät samaa asiaa niin tutkijalle kuin kaikille vastaajille. Lisäksi on tärkeää, että kysyy vain sellaisia kysymyksiä, joihin vastaajat pystyvät vastaamaan ja joihin heillä on kysymysten vaatima tieto. (Viinamäki ym. 2007, 56.)

Kysymykset voidaan muotoilla monella eri tavalla, mutta yleisimmin käytetään kolmea muotoa: avoimet kysymykset, monivalintakysymykset ja asteikkoihin eli skaaloihin perustuva kysymystyyppi (Hirsijärvi ym. 2007, 193-195). Kyselylomakkeessamme on vain avoimia kysymyksiä (liite 1). Halusimme kyselylomakkeen olevan avoin, koska tiedustelemiamme asioita olisi ollut vaikea esimerkiksi esittää monivalintakysymyksinä. Kuten Hirsijärvi ym. (2007, 196) ovat todenneet, halusimme jättää vastaajille mahdollisuuden sanoa, mitä heillä on mielessään. Emme halunneet rajata vastauksia tiettyihin vastausvaihtoehtoihin.

Kyselyn toteuttamiseen on erilaisia tapoja, mutta meidän kyselymme muoto ja toteutustapa muistutti postikyselyä. Siinä kyselylomake lähetetään vastaajalle ja vastaaja lähettää lomakkeen takaisin tutkijalle palautuspäivään mennessä. (Hirsjärvi ym. 2007, 191.) Postikyselyn etuna on muun muassa se, että siihen voi vastata silloin, kun vastaajalle parhaiten sopii. Näin syntyy luotettavampi tulos, kuin silloin, jos tarvitsee vastata rajatun ajan kuluessa tutkijan ollessa paikalla. Vastaaja saa rauhassa tarkastella ja pohtia omia vastauksiaan ja täydentää niitä. (Aaltola ym. 2007, 106.)

13.3 Havainnointi

Havainnointi on tieteellisen tutkimuksen perusmetodi, jota käytetään havaintojen keräämiseen tutkimuksessa. Se on tietoista tarkkailua. Havainnointi sopii tutkimuksiin, joissa tutkitaan yksittäisten ihmisten toimintaa ja hänen vuorovaikutustaan toisten ihmisten kanssa. Laadullisessa tutkimuksessa havainnot löydetään tutkijan osallistumisella enemmän tai vähemmän tutkimuskohteensa toimintaan. (Vilkkä 2006, 37-38.)

Havainnoinnin avulla saadaan tietoa siitä, tekevätkö ihmiset niin kuin he sanovat tekevänsä. Havainnoinnin avulla voidaan saada välitöntä ja suoraa tietoa yksilöiden tai ryhmien toiminnasta ja käyttäytymisestä. Sen avulla päästään luonnollisiin ympäristöihin. (Hirsjärvi ym. 2007, 207-208.)

Havainnoinnin muodot aineistonkeruumenetelmänä ovat eroteltavissa piilohavainnointiin, havainnointiin ilman osallistumista, osallistuvaan havainnointiin ja osallistavaan havainnointiin (Tuomi ym. 2009, 81). Käytimme aineistonkeruumenetelmänä osallistuvaa havainnointia, joten muista havainnoinnin muodoista emme opinnäytetyössämme kerro.

13.4 Osallistuva havainnointi

Osallistuva havainnointi tarkoittaa, että tutkija osallistuu tutkimuskohteensa toimintaan tutkimuskohteen ehdoilla ja yhdessä sen jäsenten kanssa ennalta sovitun ajanjakson. Osallistuva havainnointi tapahtuu usein ennalta valitusta teoreettisesta näkökulmasta. Havainnointi on myös jollakin tavalla ennalta suunniteltua. Osallistuva havainnointi edellyttää, että tutkija pääsee sisään tutkittavaan yhteisöön. (Vilka 2006, 44-45.)

Osallistuvaa havainnointia voi tehostaa kohdistetun havainnoinnin avulla. Se tarkoittaa, että havainnoija osallistuu tutkimuskohteen arkielämään, mutta havainnointia tehdään vain rajattuihin kohteisiin. Se kohdistuu tiettyihin tapahtumiin, tilanteisiin tai asioihin tutkimuskohteessa. Kohdistaminen on kuitenkin mahdollista vasta silloin, kun tutkimisongelma on selkiintynyt ja tutkijalla on kokonaiskäsite tutkimuskohteesta. Lähtökohtana kohdistetussa havainnoinnissa on tutkijan mielenkiinto johonkin tiettyyn asiaan, tapahtumaan tai toimintaan. (Vilka 2006, 44.)

14 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Ennen kuin aloitimme tutkimuksemme toteuttamisen, olimme tiedustelleet Liinaharjanpäiväkodin johtajalta Teija Suvannolta mahdollisesta yhteistyöstä kanssamme. Hänen suostumuksen jälkeen virallisen tutkimusluvan (liite 2) opinnäytetyöllemme annoimme Porin kaupungin päivähoitotoimistosta varhaiskasvatuspäällikkö Ritva Välimäeltä. Luvan saatuaamme (liite 3) alkoi tutkimuksen toteutus.

14.1 Kyselyn toteutus

Kyselyymme vastasi Liinaharjan päiväkodin hoitohenkilökunta. Veimme kyselylomakkeemme päiväkodin johtajalle, joka jakoi ne eteenpäin. Kun lomakkeiden palautuspäivä oli umpeutunut, saimme ne takaisin eräältä päiväkodin työntekijältä, joka

oli huolehtinut niiden keräämisestä takaisin. Lomakkeet oli kuitenkin palautettu nimettöminä kirjekuoreen, ja vastauksia ei ole päässyt muut lukemaan kuin me.

14.2 Havainnoinnin toteutus

Kysyimme jokaisen havainnointiryhmään kuuluvan lapsen huoltajalta, saammeko havainnoida heidän lastaan ja hänen leikkiään (liite 4). Jokaisen lapsen huoltaja oli myötämieleinen ja antoi kirjallisen suostumuksen. Se oli tutkimuseettisesti erittäin tärkeää. Ilman heidän suostumustaan olisi havainnointia ollut vaikea toteuttaa. Lapset olivat myös tietoisia siitä, miksi olimme silloin tällöin seuraamassa heidän leikkiään.

Valitsimme havainnoinnin tutkimusmetodiksemme opinnäytetyöhömme, koska halusimme saada myös oman käsityksen ja näkemyksen lasten leikistä. Osallistuvan havainnointitavan valitsimme, koska siinä pääsimme mukaan lapsiryhmään parhaiten. Vaikka havainnoimme lasten leikkiä ja leikin kulkua kokonaisvaltaisesti, kuului havainnointiimme myös kohdistettu havainnointi. Kiinnitimme erityisesti huomiota esimerkiksi siihen, millaisia leluja lapset käyttivät leikeissään.

Havainnointimme painottui sisäleikkiin. Saadaksemme kokonaisvaltaisen kuvan leikistä, pyrimme kiinnittämään huomiota leikin aloittamiseen ja kenen kanssa lapsi leikkii, leikissä esiintyviin hahmoihin ja tapahtumiin ja leikkivälineisiin. Havainnoinnin ja muistiinpanojen tekemisen helpottamiseksi olimme tehneet havainnointilomakkeet (liite 5) jokaiselle kerralle. Niihin olimme ennestään määritelleet, mitä haluamme havainnoida ja mihin kiinnittää huomiota.

14.3 Havainnoitava ryhmä ja tilat

Olimme havainnoimassa Liinaharjan päiväkodin Kisumaan ryhmää. Havainnoinnin toteutimme neljänä aamupäivänä. Kisumaan ryhmään kuuluu kaksikymmentä 4-6-vuotiasta lasta. Keskimäärin havainnoitavana oli kolmetoista lasta kerralla ja sukupuolijakauma oli tasainen.

Havainnoimme myös päiväkodin tiloja Kisumaan ryhmän osalta siitä näkökulmasta, miten ne sopivat leikille. Kisumaan osastolla on kolme huonetta. Lepuhuoneessa on kaappisängyt eli huone toimii mainiosti myös leikkitalana silloin kun ei ole uniaika. Lepuhuoneessa oli jokaisella havainnointikerralla yksi leikki, joka sinne mahtuu juuri sopivasti. Yleishuoneeksi nimeämässämme huoneessa on pöydät ja tuolit, mutta huone on siinä määrin tilava, että sinne mahtuu parikin eri leikkiä leikkimään. Havainnointikerroillamme totesimme, että kaksi tai ehkä kolmekin leikkiä sopii huoneeseen, kun tila jaetaan järkevästi. Mikäli leikit eivät ole tarpeeksi kaukana toisistaan, saattavat ne sekoittua. Muutamaan otteeseen saimme todistaa leikkien sekoittumista ja yhdistymistä, mistä seurasi leikkien katkeilu. Toisaalta leikkien sekoittuminen saattoi johtua lasten omasta valinnasta, ei tilan koosta. Lasten omasta valinnasta johtuva leikkien sekoittuminen saattaa palvella lapsen leikkiä. Kolmannessa huoneessa ei havainnointikerroillamme ollut kertaakaan enempää kuin yksi leikki. Tämäkin huone on mielestämme leikkiystävällisin ympäristö silloin, kun siellä on vain yksi leikki kerrallaan.

Tilaa leikeille oli havainnoidessamme aina tarpeeksi, mutta kuinka hyvin tila riittää, jos ryhmän kaikki lapset ovat paikalla. Mitä pienempiä leikkiryhmiä ja enemmän omaa tilaa, sitä keskittyneempää leikkiä lapset leikkivät. Lapsiryhmien kasvaessa yhä suuremmiksi tulisi myös tilojen laajentua, mutta näin ei useinkaan käytännössä tapahdu.

15 AINEISTON PURKAMINEN

Laadullisen tutkimusaineiston analysointiin kuuluu havaintojen yhdistäminen eli pelkistäminen: näin aineisto saadaan helpommin käsiteltävään muotoon. Ensiksi aineisto ja havainnot ryhmitellään jonka jälkeen ne yhdistellään erilaisiksi havaintojen joukoiksi. Yhdistäminen tapahtuu etsimällä havainnoista yhteisiä piirteitä, joiden avulla voidaan muotoilla havainnoista sääntö, joka pätee koko tutkimusaineistoon. (Vilka 2006, 81-82.)

15.1 Kyselylomakkeiden purkaminen

Veimme päiväkotiin viisitoista kyselylomaketta eli yhden jokaiselle hoitohenkilökunnan jäsenelle. Yhdeksän vastasi kyselyymme eli vastausprosentti oli 60 %. Koska kysymyksemme koski lasten leikkiä ja osittain sen muutosta, tiedustelimme, kuinka monta vuotta vastaajat olivat työskennelleet lasten parissa. Kyselyn alussa mainitsimme, että muutosta koskeviin kysymyksiin voi jättää vastaamatta mikäli vastaaja kokee, että ei omaa tarpeeksi pitkää työkokemusta. Yksi vastaajista oli työskennellyt reilusti alle 20 vuotta lasten parissa. Kahdeksalla muulla vastaajalla oli vähintään 20 vuoden työkokemus lasten parissa, keskiarvo oli noin 22,5 vuotta.

Kun olimme saaneet kyselylomakkeet takaisin, aloimme käsitellä saamaamme aineistoa aineistolähtöisen sisältöanalyysin mukaan. Ensimmäiseksi pelkistimme aineiston jonka jälkeen ryhmittelimme sen (Tuomi 2004, 110-111). Käytännössä teimme tämän niin, että kirjoitimme ensin kysymysten kaikki vastaukset allekkain. Tämän jälkeen oli helpompaa lähteä tiivistämään aineistoa, kun näki kaikki vastaukset samalla paperilla.

15.2 Havainnoinnin purkaminen

Aloitimme havainnointimme purkamisen niin, että kokosimme molempien muistiinpanot yhteen: kävimme jokaisen havainnointikerran yksitellen läpi ja teimme niistä vielä yhteiset muistiinpanot. Tämän jälkeen aloimme pelkistää kokoamaamme materiaalia helpommin hallittavaan muotoon. Etsimme kerroista yhtäläisyyksiä, esimerkiksi mitä lapset olivat leikkineet ja mitä leluja lapset olivat leikeissään käyttäneet. Näin havainnoimaamme materiaalia oli helpompi käsitellä ja käyttää opinnäytetyössämme.

Laadullisessa tutkimusmenetelmässä havaintojen yhdistäminen tuottaa niin kutsuttuja raakahavaintoja, jotka ovat hyödyllisiä tulkinnan tuottamisessa. Tulkinta havaintojen merkityksestä osoitetaan mahdolliseksi teorian tai muiden tutkimusten avulla. (Vilka 2006, 86.) Juuri tämän vuoksi teoria, havainnointi ja henkilökunnalle laatimamme kysely kulkevat opinnäytetyössämme rinnakkain.

Havaintojen purkamisen yhteydessä pohdimme, saisimmeko tehtyä jostakin asiasta kuvaa tai kaaviota havainnollistamiseen. Emme löytäneet mitään sellaista havainnoitavaa, joka muotoutuisi kuvaksi tai kaavioksi. Jälkeenpäin huomasimme, että Vilkkakin (2006, 108) mainitsee kirjassaan, että osallistuvalla havainnoinnilla saadut tulokset harvoin taipuvat muuhun kuin sanalliseen muotoon.

16 TUTKIMUKSEN EETTISYYS

Tutkimusta tehtäessä on tärkeä muistaa vaitiololupaus ja salassapitovelvollisuus. Tutkittavien nimiä ja muita tunnistettavia tietoja ei saa mainita tutkimustekstissä. Asiat, joista on etukäteen sovittu tutkimuskohteen kanssa, ovat sellaisia, joista saa kirjoittaa. (Vilka 2006, 113-114.)

Kun tehdään tutkimusta, jossa käytetään havainnointia tutkimusmetodinä, siinä varsinkin korostuvat eettiset kysymykset. Tutkijan osallistuminen tutkimuskohteen elämään rikkoo aina tutkimuskohteen niin sanottua luonnollista arkielämää. Tutkijan on

tiedostettava, että hän vaikuttaa tutkimuskohteensa elämään: millaisia seurauksia tutkimuskohteelle on tutkimuksen tekemisellä ja valmiilla tutkimuksella tuloksineen. Onkin hyvä, että tutkimusaineistoa ei kerätä ilman havainnoitavan suostumusta. On myös hyvä kertoa tutkittaville, mikä on tutkimuksen luonne ja mitä tutkitaan. (Vilkka 2006, 56-57.)

Tutkimusetiikkaan pitää kiinnittää erityistä huomiota, kun tutkimuksen kohteena ovat niin kutsutut turvattomat ryhmät, esimerkiksi alle 12 -vuotiaat lapset. Tällöin tutkimukseen osallistumiseen eli havainnointiin vaaditaan huoltajan suostumus. On kuitenkin tärkeää, että lapsellekin selitetään, mistä asiasta on kysymys. (Vilkka 2006, 63.)

Kuten olemme jo aiemmin maininneet, lapset olivat tietoisia siitä, miksi olimme heitä tarkkailemassa. Jokaisen lapsen huoltajalta olimme myös saaneet kirjallisen suostumuksen havainnoin toteuttamiseen. Näiltä osin ei siis eettisiä ongelmia päässyt syntymään.

Opinnäytetyössämme olemme pyrkineet noudattamaan hyviä eettisiä sääntöjä. Ensinnäkin tutkintalupa oli hyvissä ajoin hankittu. Kyselylomakkeeseen vastanneet henkilöt ovat pysyneet nimettöminä. Myös havainnointiryhmään kuuluvat lapset ovat pysyneet nimettöminä. Olemme ainoastaan maininneet lasten sukupuolen.

17 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Kaikessa tutkimustoiminnassa pyritään välttämään virheiden syntymistä, mutta silti tulosten luotettavuus vaihtelee (Hirsjärvi ym. 2007, 226; Tuomi ym. 2004, 131). Tutkimuksen luotettavuuteen kuuluvat käsitteet reliaabelius ja validius. Reliaabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta eli toisin sanoen sen kykyä antamaan sattumanvarattomia tuloksia. Validius tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Esimerkiksi kyselylomakkeen

kysymykseen saadaan vastaus, mutta vastaaja on saattanut käsittää kysymyksen eri tavalla kuin tutkija on sen ajatellut. (Hirsjärvi ym. 2007, 226-227.)

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden kannalta ydinasioita ovat ne, miten ja kuinka tarkasti tutkija kuvaa henkilöitä, paikkoja ja tapahtumia. Luotettavuutta lisää tutkijan tarkka selostus siitä, miten tutkimus on toteutettu. Aineiston tuottamisen olosuhteet olisi pyrittävä kertomaan selvästi. Luotettavuuden kannalta on myös hyvä kertoa aineiston analysoinnista ja siitä, kuinka aineistoa on käsitelty. (Hirsjärvi ym. 2007, 227.)

Pohtiessamme opinnäytetyömme luotettavuutta nousee esiin kyselylomake. Ovatko vastaajat ymmärtäneet kysymykset niin kuin olemme tarkoittaneet tai ovatko he vastanneet totuudenmukaisesti. Lomakkeet sai palauttaa nimettömänä, joten jokaisen vastaajan henkilöllisyys pysyi anonyyminä. Havainnoinnin luotettavuutta pohtiessa miettii, ovatko lapset käyttäytyneet samalla tavalla meidän ollessamme läsnä kuin muuten päiväkodissa. Olemmeko me saaneet oikeanlaisen käsityksen lasten leikistä.

Opinnäytetyömme luotettavuuden kannalta olemme pyrkineet kertomaan tarkasti, kuinka olemme tutkimuksen toteuttaneet ja saamamme aineiston käsitelleet. Olemme kertoneet, miten ja millaisessa ympäristössä kysely ja havainnointi on toteutettu. Luotettavuuden kannalta olemme pyrkineet tuomaan kaiken tarvittavan tiedon esille ja luettavaksi.

18 KYSELYN JA HAVAINNOINNIN TULOKSET

18.1 Vapaan leikin merkitys lapsen kehitykselle

Vapaa leikki sanaparina on yhtä monitulkintainen kuin leikin määritelmä. Tutkimustamme tehdessämme olemme määritelleet aidon eli vapaan leikin itsellemme

ja kyselylomakkeissa Liinaharjan päiväkodin henkilökunnalle. Määritelmämme mukaan aito leikki on omaehtoista ja itseohjautuvaa. Rajasimme pois ohjatut pelit, mutta luokittelimme vapaaksi leikiksi kuitenkin sellaisen pelin, jossa on selkeät säännöt ja tavoitteet, silloin kun lapset opettavat sitä toinen toisilleen ja käyttävät mielikuvitustaan.

Sanalla vapaa tarkoitamme vapautta aikuisen suorasta ohjauksesta ja aikuisten määrittämästä leikin sisältöjen ja teemojen etenemisestä. Vapaus ei kuitenkaan tarkoita vapautta ympäristön asettamista puitteista eikä päiväkodissa vallitsevasta kulttuurisesta säännöstöstä. (Alanen ym. 2009, 225.)

Kaikki kyselyymme vastanneet olivat sitä mieltä, että vapaa leikki on lapsen kehitykselle tärkeää. Vapaan leikin tärkeyttä perusteltaessa vastauksista korostui erityisesti leikin merkitys sosiaalisen vuorovaikutuksen kehityksessä. Merkitys nähtiin myös persoonan, keskittymiskyvyn, kielellisten taitojen sekä mielikuvituksen ja luovuuden kehityksessä. Perusteluina leikin tärkeydelle oli myös mielihyvän tunteiden kokeminen, käytännön taitojen oppiminen ja ongelmanratkaisun kehittyminen sekä tunteiden ja kokemusten käsittely.

18.2 Vapaa leikkiaika päiväkodissa

Kotona lapsi voi useimmiten leikkiä omassa tahdissaan. Tämä ei kuitenkaan päiväkodissa onnistu. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 146.) Lasten hoitopäivän pituus saattaa olla jopa yhdeksän tuntia, joten käytännössä he viettävät ison osan valveillaoloajastaan päiväkodissa. Päiväkodin henkilökunnan tulisi varmistaa, että lapsen päivä ei ole liian ohjelmoitu, ja että leikille jää aikaa. (Jantunen ym. 2009, 162.) Heleniuksen mukaan leikin edellytyksiin kuuluu riittävän yhtäjaksoisen ajan varaaminen lasten omia toimia varten. Kokopäiväryhmissä lasten tulisi saada leikkiä päivittäin ainakin neljä tuntia ulkoiluajaksi mukaan luettuna. Huomiota on kiinnitetty myös leikkiajan pirstoutumisen haitallisuuteen. Yhtäjaksoiset leikkiajat suomalaisissa päiväkodeissa ovat usein liian lyhyitä. (Helenius 1993, 90.)

Kyselylomakkeissamme selvitimme kuinka paljon Liinaharjan päiväkodissa lapsilla on vapaata leikkiaikaa hoitopäivän aikana. Monet vastasivat leikkiajan riippuvan hoitopäivän pituudesta. Leikkiajan pituudessa koettiin olevan vaihtelua myös eri

lapsiryhmien ja ikäryhmien kesken. Myös sää oli leikkiaikaan vaikuttava tekijä. Esimerkiksi sadesäällä tai kovalla pakkasella ei mennä ulos, joten aikaa leikille saattaa jäädä enemmän, kun pukeutumis- ja riisumistilanteita ei ole. Erityisen paljon leikkiä mainittiin olevan leikkipäivänä, jolloin keskitytään erityisesti leikkiin.

Osa vastaajista oli määritellyt aikaa tunneissa. Vastauksissa leikkiajan pituus vaihteli paljon riippuen siitä, oliko vastaaja määritellyt erikseen vai yhteen sisä- ja ulkoleikkiajan. Useissa vastauksissa sisä- ja ulkoleikin yhteenlaskettu aika lähenteli Heleniuksen (1993, 90) mainitsemaa neljän tunnin leikkiaikaa.

Omista havainnoistamme koko päivän leikkiaikaa ei pysty määrittelemään, koska havainnointimme tapahtui joka kerralla aamupäivän sisäleikkiaikaan. Tällöin leikille oli aikaa noin tunti kerralla, johon sisältyi myös leikin lopetus ja siivoaminen.

Halusimme selvittää, onko lasten vapaalle leikille henkilökunnan mukaan tarpeeksi aikaa. Yksi vastaajista oli sieltä mieltä, että leikkiaikaa on riittävästi. Yksi vastaajista taas oli sitä mieltä, että pienemmällä on tarpeeksi leikkiaikaa, mutta 5-6-vuotiailla ei aina ole tarpeeksi aikaa. Yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että vapaata leikkiaikaa ei ole tarpeeksi. Vastauksia perusteltiin muun muassa sillä, että ohjattu toiminta on syrjäyttänyt vapaata leikkiä. Eräs vastaaja totesi, että ”Jos yritetään toteuttaa kaikki päivähoiton kasvatustavoitteet, niin joka päivä ei ehkä ole tarpeeksi aikaa.” Myös hoitopaikalla ja henkilökunnan asenteella koettiin olevan vaikutusta. Mikäli aikaa leikille ei ole hoitopaikassa tapana järjestää tai henkilökunta ei näe sitä tärkeänä, saattaa leikkiaika jäädä vähemmälle.

Halusimme myös selvittää, onko vapaan leikkiajan määrä muuttunut 90-luvun alusta tähän hetkeen. Tähän kysymykseen saimme yhdeksästä vastanneesta vastauksen vain seitsemältä. Kuuden vastaajan mielestä leikkiaika on vähentynyt, kun taas yksi vastaajista koki leikkiaikaa olevan nykyään enemmän. Leikkiajan vähentymisen uskottiin johtuvan siitä, että erilaiset toiminnalliset ja ohjatut tuokiot sekä tavoitteellisuus kasvatustyössä on lisääntynyt. Eräissä vastauksessa näkyi myös isojen lapsiryhmien vaikutus: isojen ryhmien kanssa menee paljon aikaa esimerkiksi ulosmenorutiineihin.

18.3 Vapaan leikin tukeminen päiväkodissa

Kyselylomakkeessamme selvitimme paitsi vapaan leikkiajan tärkeyttä ja vapaan leikkiajan määrää myös sitä, miten vapaata leikkiä päivähoitossa tuetaan. Vastauksissa näkyi teoriasta tuttuja leikin tukemisen elementtejä: ajan, tilan ja välineiden järjestäminen, aikuisen läsnäolo ja tuki sekä lapsen iän huomioiminen. Yksittäisinä poimintoina vastauksista tuli esiin lasten ideoiden huomioiminen, erilaisten leikkiryhmien arpominen ja teemapäivät.

Vastanneista kuusi mainitsi aikuisen läsnäolon tukevan vapaata leikkiä. Aikuiset ovat ikään kuin sivussa, tarvittaessa valmiina auttamaan, tukemaan ja luomaan hyvää leikkiympäristöä. Eräs vastaaja kokee, että ”Aikuisen tulee olla LÄSNÄ leikkitalanteissakin ja valvoa, opastaa sekä opettaa leikkimistä...” Eli huolimatta siitä, että vapaata leikkiä kuvaillaan jonain sellaisena, joka on vapaa aikuisen ohjauksesta, on aikuisella siinä kuitenkin merkittävä rooli.

Riittävän leikkiajan, rauhallisen ja inspiroivan leikkitalan sekä mielenkiintoisten ja lapsen ikään sopivien leikkivälineiden järjestäminen koettiin useassa vastauksessa tärkeiksi asioiksi vapaan leikin tukemisessa. Lasten jakaminen pienryhmiin nähtiin auttavana tekijänä ajan, tilan ja välineiden suhteen: pienemmissä ryhmissä leikistä saa rauhallisemman ja kestävämmän ja aikaa leikille jää enemmän. Leikkitala ja -välineet saadaan jaettua paremmin pienryhmien kesken.

Havainnoidessamme saimme todeta, että lasten vapaata leikkiä todella tuetaan. Aikuiset olivat läsnä ja tarvittaessa ohjasivat leikin kulkua. Aikuiset toivat leikkiin uusia ideoita, mutta lapset saivat kuitenkin määrätä leikin kulun. Esimerkiksi aikuinen saattoi tuoda

eläimiä leikkiville lapsille ruokatarpeita, josta leikki sai mahdollisuuden jatkoon tai uuteen käänteeseen.

Mikäli leikkiä ei syntynyt, leikki ei edennyt tai leikki muuttui esimerkiksi riehumiseksi, tarvittiin apua ja ohjausta päiväkodin aikuisilta. Esimerkiksi kahden pojan leikki pienillä muovidinosaureksilla ei tahtonut edetä. Pojat heittelivät dinosaurusia ja riehuivat. Kun aikuinen tuli dinosauruksen kera mukaan leikkiin, innostuivat pojat kehittämään kunnollista leikki-ideaa ja ikään kuin kiinnostuivat leikistä.

Toisaalta taas havaitsimme, että aikuisen osallistumista ei aina kaivata. Muutamaan otteeseen saimme nähdä, kuinka esimerkiksi kotileikki tai rakenteluleikki omien lelujen kera sujui luontevasti ja keskittyneesti. Näissä tilanteissa lapset eivät joko huomioineet aikuisia tai meitä havainnoijia ollenkaan tai ottivat itse ”ulkopuoliset” mukaan leikkiin.

18.4 Muutoksia lasten leikissä

Kysyimme onko 3-6-vuotiaiden lasten leikissä tapahtunut muutoksia 90-luvun alusta nykyhetkeen. Yksi vastaaja ei vastannut, koska hän ei ollut ollut työssä riittävän pitkään voidakseen verrata 90-luvun alkua ja nykytilannetta. Kaikki kahdeksan vastaajaa olivat sitä mieltä, että leikki on tavalla tai toisella muuttunut.

Osassa vastauksista oli kiinnitetty huomiota samoihin muutoksiin, mutta myös yksittäisiä huomioita oli. Muutosta nähtiin leluissa, jotka ovat nykyään yksilöllisempiä, monimutkaisia ja kenties liian valmiita. Yksilöllisemmät lelut vaikeuttavat yhteisleikin rakentamista ja muoti-ilmiot ohjaavat leikkiä. Liian valmiit lelut taas vähentävät mielikuvituksen käyttöä.

Myös pelit ja televisio nähtiin lelumaailmaan ja leikkiin vaikuttavana asiana sekä mielikuvituksen käyttöä vähentävänä tekijänä. Pelien pelaamisen ja television katselun koettiin muuttaneen leikkiä: ”...tv ja muut elektroniset pelit ohjaavat leikkiä.” Eräs vastaaja näki leikin muutoksen siinä, että esikoululaisten leikki ei enää ole niinkään leikkiä, vaan enemmänkin pelaamista. Tällä pelaamisella tuskin kuitenkaan viitattiin tietokonepelien kaltaiseen peliin, mutta se kuvastaa hyvin sitä, että mielikuvituksen käyttö on jäänyt taka-alalle.

Elämän hektisyyden ja perheiden arjen muuttuminen koettiin leikkiin vaikuttavana asiana. Eräs vastaaja kiteytti ajatuksen näin: ”Kotileikin ja hoivaleikkien osuus on vähentynyt. Ehkä syynä on arjen kiireys ja lapsi näkee vähemmän kotioloissa yhteistä arkipuuhastelua.” Myös harrastukset nähtiin asiana, joka on vähentänyt leikkiä. Kuten eräs vastannut toteaa, on ”Lasten päiväkodin ulkopuolinen aika ohjatumpaa, harrastuksia enemmän...”.

Päiväkodissa ryhmäkoot ovat kasvaneet. Eräs vastaaja koki kasvun muuttaneen leikkiä siten, että nykyään leikkiin keskittyminen on hankalampaa. Myös kaksi muuta vastaajaa oli pannut merkille lasten leikin pitkäjänteisyyden katoamisen ja keskittymiskyvyn puutteen.

Vastaukset ja havainnointimme tukevat toinen toisiaan, sillä me havaitsimme monia samoja asioita kuin vastaajat olivat luetelleet. Näimme monimutkaisia leluja, median malli oli selvästi havaittavissa ja lasten leikeissä oli usein lyhytjänteisyyttä. Päiväkodin ulkopuolisen elämän mahdollinen hektisyys tai esimerkiksi harrastusten vaikutus leikkiin ei välittynyt meille havainnoidessamme. On kuitenkin huomioitava se, että olimme läsnä vain neljä suhteellisen lyhyttä hetkeä, joten kaikki mahdollinen informaatio lasten leikistä ei välttämättä ehtinyt meitä saavuttaa.

18.5 Mielikuvituksen käyttö leikissä

Kyselyssämme tiedustelimme onko lasten mielikuvituksen käyttö leikissä muuttunut 90-luvun alusta tähän päivään. Mielikuvituksen käytön muuttuminen näkyy osittain muun muassa kysymyksissä leikistä tapahtuneista muutoksista sekä median vaikutuksesta leikin ilmenemismuotoihin ja mielikuvituksellisuuteen. Tämä kysymys kokoakin kaikki mielikuvituksessa tapahtuneet muutokset yhteen.

Yksi vastaaja ei vastannut, koska hän koki työkokemuksensa olevan vielä liian lyhyt. Kahdeksan vastannutta koki mielikuvituksen käytön vähentyneen. Mielikuvituksen vähentymistä perusteltiin laajasti. Median vaikutuksesta mielikuvituksen käyttöön todettiin: ”Televisio ja tietokone ym. ovat muuttaneet lasten maailman kuvaa.” Eräs vastaaja taas näki nykyelämän hektisyyden ja ”minulle kaikki heti” -asenteen vaikuttavan siten, että lapset eivät enää osaa rakentaa laajoja leikkejä. Myös lelujen muuttumisen nähtiin vähentäneen mielikuvituksen käyttöä. Leluja on liian paljon ja ne ovat liian valmiita, eivätkä ne siten ruoki mielikuvitusta.

Mielikuvituksen laadun nähtiin muuttuneen joillakin lapsilla. Idearikkauden ja luovuuden koettiin vähentyneen. Tosin on muistettava, että aina löytyy lapsia, jotka leikkivät uskomattoman pitkäkestoisia ja mielikuvitusrikkaita leikkejä. Erään vastaajan sanoin: ”Toki on lapsia, jotka pystyvät jalostamaan upeita mielikuvitusleikkejä.”

Niin kotona kuin päiväkodissa aika leikille on vähentynyt, joka osaltaan vähentää mielikuvituksen käyttöä. Vastauksista kävi ilmi, että aikuisen roolia tarvitaan lasten mielikuvituksen rikastuttamiseen, jonka myös itse huomasimme havainnoidessamme. Toiset lapset tarvitsivat enemmän tukea leikin etenemiseen kuin toiset. Kuitenkin lapset osasivat käyttää mielikuvitustaan ja saivat aikaan upeita leikkejä.

18.6 Leikkiaiheet

Lasten kokemuskenttä muodostaa lasten oman leikkikulttuurin näkökulmasta potentiaalisen leikkiainesvalikoiman. Kuitenkin vain osa lasten kokemasta kääntyy leikin kielelle ja näkyy leikkiaiheiden valinnoissa ja leikki-idean käsittelyssä. Vaikka kaikki lapsille tärkeät asiat eivät näy leikissä, voidaan kuitenkin lähteä siitä, että lasten leikeissään käsittelemä aihepiiri on tavalla tai toisella merkityksellinen lapsille. Se, mitä lapsi leikkii, riippuu monesta tekijästä. Voidaan kuitenkin sanoa, että joka tapauksessa leikkitoiverit vaikuttavat voimakkaasti sekä leikki-ideoihin että niiden toteuttamiseen. (Kalliala 1999, 176;191.)

Lapset ottavat mallia aikuisista monessa asiassa elämässä. Aikuisten tekemiset inspiroivat lapsia myös leikissä. Lapsi leikkimässä kotia, kauppa tai rekkakuskia on melko tavallinen näky. Televisiota katselevaa tai tietokoneen äärellä istuvaa aikuista ei ole kovin hauska leikkiä. Lasten kehittymisen kannalta olisi tärkeää, että he saisivat aiheita ja ideoita leikkeihinsä aikuisten aktiivisista puuhista. (Jantunen ym. 2009, 142.)

Havainnoissamme kiinnitimme huomiota leikin aiheisiin, hahmoihin ja tapahtumiin. Tyttöjen leikit olivat rauhallisia ja niissä oli selkeä juoni. Aiheina tytöillä oli yleisimmin kotileikki tai jonkinlainen perheleikki sekä eläinleikit. Pojilla useat leikit liittyivät ampumiseen ja räjäytyksiin tai autoihin. Poikien leikit olivat lähes aina lennokkaampia ja riehakkaampia kuin tyttöjen. Poikkeuksiakin kuitenkin oli. Esimerkiksi kaksi poikaa keksi kalastusleikin, joka alkoi ongen rakentamisesta ja jatkui kalastuksella. Totesimme, että tyttöjen tai poikien tapaa leikkiä ei voida täysin yleistää, sillä usein syntyy uusia, ainutlaatuisia leikki-ideoita. Myös lapsen persoonallisuus vaikuttaa tapaan leikkiä.

Selvitimme kyselyssämme, millaisia leikkiaiheita lapset ovat aiemmin käyttäneet sekä millaisia aiheita leikeissä nykyään on havaittavissa. Kahdeksasta kysymykseen vastanneesta kuusi näki median vaikutuksen leikkien aiheissa. Mediasta, etenkin television lastenohjelmista, lapset ammentavat ideoita. Näistä mainittiin muun muassa Bakugan, Bratz, Pokemon, Spiderman ja ”erilaiset ukkelit”. Kyselyyn vastanneet näkivät myös tietokonepelien vaikuttavan nykyään lasten leikki-ideoihin. Myös Riihonen on todennut leikkien sisällön muuttuneen. Hänen mukaansa television tietokilpailut, tietokoneet ja rullalaudat ovat nykylasten leluja ja leikkejä. Televisio hallitsee elämää, joten se myös tarjoaa kimmokkeita leikeille. (Riihonen 1991, 20.)

Vastaajat olivat samalla linjalla myös sen suhteen, että aiemmin leikittiin esimerkiksi kotileikkejä ja rakenteluleikkejä. Myös erilaiset roolileikit, kuten parturi- ja lääkarileikit ovat ennen olleet suosiossa. Noin puolet vastaajista koki, että sekä perinteisiä että nykyaikaisia leikkejä on: ”Toki perinteisiä koti- ja roolileikkejä (lääkäri, kauppa jne.) on, mutta tv-sarjojen ja piirrettyjen osuus näkyy leikeissä enemmän.”

18.7 Lelut

Suomen suosituimmat lelut 1980-luvulla ovat olleet nallet, muut pehmoeläimet, nuket ja legot (Riihonen 1991, 115). Lelut ovat olleet perinteisiä ja yksinkertaisia. Havainnoidessamme lasten leikkiä toki nämä perinteisemmätkin lelut näkyivät, mutta enemmän leikissä näkyi nykytrendit, varsinkin lasten omalelu-päivänä. Esimerkiksi perinteiset nuket on korvattu trendikkäillä ja muodikkailla Bratz-nukeilla.

Kyselyssämme tiedustelimme päiväkodin henkilökunnalta, ovatko lelut heidän mielestään olleet erilaisia 90-luvun alussa kuin nyt ja miten lelut ovat mahdollisesti muuttuneet. Vastauksista käy ilmi, että lelut ovat muuttuneet, vaikka toki samojakin leluja jonkin verran on. Legot ovat edelleen suosittuja, mutta muuten tietyt trendit toistuvat ja lelut ja niiden suosittuus vaihtelee. Esimerkkinä vaihtelevasta trendistä oli käytetty Turtleseja. Turtlesit tulivat televisiosta 90-luvulla, jolloin Turtles-lelutkin olivat suosittuja. Sama tv-ohjelma tulee jälleen ja samaiset lelut ovat jälleen nousseet suosituiksi. Päiväkodin henkilökunta totesi myös, että perinteiset nuket ovat jääneet uusien ja muodikkaampien Bratz-nukkejen varjoon.

Kyselyssä kävi myös ilmi, että nykypäivän lelut ovat teknisempiä ja monimutkaisempia kuin ennen. Ne eivät ole myöskään enää niin monikäyttöisiä kuin ennen: niillä voi leikkiä vain tietynlaista leikkiä tietyllä tavalla. Lelut on useimmiten kehitelty liian valmiiksi. Havainnointikäynneillä näkemistämme leluista osa todella oli monimutkaisia. Lelujen monimutkaisuutta kuvastaa hyvin se, että aikuinen ei välttämättä tiedä, mitä lelu esittää ja miten lelu toimii. Esimerkiksi jokin lelu saattaa muuntautua autoksi, robotiksi

ja aseeksi. Lelun monimutkaisuus vähentää mielikuvituksen käyttöä: ei tarvitse kuvitella, että robotti voisi kesken leikin muuttua autoksi, kun sen voi todella muuttaa auton näköiseksi.

Havainnoidessamme lasten leikkiä oli heillä joka kerta omalelu-päivä. Tyttöillä suosituimpia ja useamman kerran mukana olleita leluja olivat Bratz-nuket, Little Pet Shop-pikkueläinhahmot ja tyttömainen kauko-ohjattava auto, joka oli tarkoitettu Little Pet Shop-eläimille. Perinteisistä tyttöjen leluista poiketen oli yhdellä tytöllä usean kerran mukana pikkuauto.

Pojilla suosituimpia ja useamman kerran mukana olleita leluja olivat Bakuganit. Näitä oli todella monella pojalla mukana ja jollakin oli ne mukana kaikilla neljällä havainnointikerralla. Usein pojat olivat myös tuoneet mukanaan autoja ja erilaisia robotteja.

Perinteisemmät lelut, joita leikeissä oli mukana, olivat päiväkodin omia leluja. Usein leikeissä oli mukana erilaiset rakenteluvälineet, ruokailuun ja ruoanvalmistukseen tarvittavat välineet ja autoleikkeihin liittyvät lelut ja tavarat. Usein lapset leikkivät omilla leluillaan, mutta täydensivät ja rakensivat leikkiä päiväkodin leluilla, esimerkiksi rakentelivat leluilleen palikoista koteja.

Jantunen ja Rönnberg toteavat, että lasten lelumaailma on ikävästi arvottunut. Monella lelulla on niin korkea arvo, että lelu on lähes pakko omistaa (1996, 69.) Tämän saatoimme itsekkin huomata päiväkodissa havainnoidessamme: useilla lapsilla oli samoja leluja mukana omalelu-päivänä. He vertailivat niitä keskenään ja keskustelivat, kenen oli hienempi, parempi ja voimakkaampi.

Kinnusen (2003, 70) kirjassa päiväkodin henkilökunta kertoo omalelu-päivien leluvalikoimista. Jos lapset tuovat mukanaan leluja, jotka ovat esimerkiksi tv-ohjelman

roolihahmoja, ne eivät innosta lapsia leikkimään. Hahmoja ihailaan ja vertaillaan ja ehkä matkitaan tv-ohjelmien tekemisiä. Niillä ei voi kuitenkaan leikkiä niin sanottua kunnon ja oikeaa leikkiä. Huomasimme itse myös samaisen asian. Leluilla, jotka olivat jonkin tv-ohjelman hahmoja, oli vaikeaa saada leikkiä syntymään. Tästä hyvä esimerkki on poikien keskuudessa suositut Bakugan-leluhahmot. Varsinaista leikkiä näillä hahmoilla ei syntynyt vaan se oli enemmänkin peliä. Hahmot taistelivat keskenään, saivat energiaa ja erilaisia taistelutaitoja pelikorteista: leikin, tai tässä tapauksessa mielestämme pelin, kulku meni aivan kuten tv-ohjelmassa.

18.8 Vuorovaikutus leikissä

Leikkiä päiväkodissa voidaan tarkastella osana lasten keskinäistä vertaiskulttuuria. Leikin itseisarvona voidaan pitää sitä, että se on mielekästä toimintaa. Leikillä on myös välinearvo, jota käytetään muiden kuin leikille ominaisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Lapset tuntevat leikkiin kätkeytyvät vuorovaikutusmekanismit, joiden avulla voi luoda tai menettää asemansa ryhmässä. (Alanen ym. 2009, 164-165.)

Kun lapset neuvottelevat siitä, kuka leikkii kenenkin kanssa ja kuka saa leikissä millaisenkin roolin, silloin ei vain sovita yksittäisestä leikistä, vaan silloin määritellään laajemmin lasten sosiaalisia asemia ryhmässä. Leikit ovat lasten keskinäisten neuvottelujen areena, jossa ei suinkaan aina olla kuvitteellisessa leikkitodellisuudessa: siellä käytetään paljon aikaa leikin toteuttamistavoista sopimiseen. Kuitenkin jokainen leikki syntyy tilannesidonnaisesti juuri sillä hetkellä käytyjen neuvottelujen pohjalta. (Alanen ym. 2009, 160-161.)

Kyselyssämme tiedustelimme päiväkodin henkilökunnalta opettavatko lapset toisilleen leikkejä ja onko tässä tapahtunut jotakin muutosta 90-luvun alusta. Vastauksista ilmeni, että lapset opettavat yhä toisilleen leikkejä. Isommat ja taitavammat leikkijät opettavat pienempiä ja niitä, joilla eivät leikkitaidot ole vielä hallussa. Joidenkin vastaajien

mielestä tässä on kuitenkin tapahtunut muutosta 90-luvun alusta: lapset opettavat toisilleen leikkejä vähemmän kuin aiemmin. Muutamissa vastauksissa mainittiin että varsinkin ulkoleikkien kohdalla opettaminen on vähentynyt: perinteiset yhteisleikit omatoimisesti ulkona ovat vähentyneet. Sisällä leikki sujuu sen sijaan luontaisemmin.

Tiedustelimme kyselyssämme myös, millaisia lasten väliset suhteet ovat leikeissä. Useimmiten lapset leikkivät ryhmässä, mutta aina joukkoon mahtuu niitäkin, jotka haluavat leikkiä yksin. Myös lapsen kehitystaso vaikuttaa siihen kuinka ja kenen kanssa hän leikkii. Porukalla on kuitenkin kivemmat ja mukavammat leikit.

Vastauksista ilmeni, että muutoksia lasten välissä suhteissa on tapahtunut. Niin sanottu pelaamistyyppinen leikki on lisääntynyt. Myös lasten sosiaaliset taidot, empatia- ja keskittymiskyky leikissä ovat vähentyneet monilla. Siksi aikuisen tuki leikissä onkin tärkeää. Yhdessä vastauksessa mainittiin, että minäkeskeisyys leikeissä on lisääntynyt: leikkikaveriksi kelpaa vain joku määrätty kaveri.

Emme havainnoidessamme nähneet lasten opettavan toisilleen leikkejä. Toisaalta havainnoimamme leikit olivat vapaita ääneen lausutuista säännöistä, joten leikit olivat sen luontoisia, että niitä ei oikeastaan voi toiselle opettaa. Lasten sosiaalisten taitojen, empatia- ja keskittymiskyvyn taso vaihtelivat paljon yksilön mukaan. Keskittymiskyky leikkiin vaihteli eniten: leikin kestot vaihtelivat viidestä minuutista koko leikille annettuun aikaan eli reiluun tuntiin.

18.8.1 Leikin rakentaminen

Leikki rakennetaan toiminnallisena neuvotteluprosessina, jossa lapset käyttävät neuvottelun välineinä tekoja ja toimintaa, mutta myös sanoja ja puhettakin tarvitaan. Leikkijät tekevät leikin kuvitteellisen todellisuuden näkyväksi toiminnalla ja puheella. Leikkijöiden on ylläpidettävä keskinäistä yhteisymmärrystä siitä, mitkä asiat ovat osa

leikkiä ja mitkä eivät. Heidän on koko ajan neuvoteltava leikin olemassaolosta, jotta leikki ei katoa. Leikki saa näkyvän muotonsa tilajärjestelyissä, rooliasuissa ja käyttöön otetuissa leluissa ja muissa materiaaleissa. (Alanen ym. 2009, 161.)

Leikin rakentaminen päiväkodissa on monimutkainen tehtävä: se vaatii huomion kiinnittämistä lukuisiin asioihin samanaikaisesti. Innostus ja motivaatio leikille voi olla lapsen oman idea tai jo käynnissä oleva toiminta voi innostaa mukaansa. Usein kuitenkin yhteinen leikki ja sen juoni keksitään tekemisen kautta. (Alanen ym. 2009, 162.)

18.8.2 Leikin aloittaminen ja rakentaminen Kisumaan ryhmässä

Kisumaan ryhmässä leikin aloittaminen ja rakentaminen alkoi ohjaajan opastuksella ja avustuksella. Lapset jaettiin joko leikkipareihin tai –ryhmiin ja he saivat joko valita itse leikkikaverin tai -kaverit tai sitten suoritettiin arvonta. Kahdella havainnointikerralla lapset saivat itse keksiä mitä aikovat leikkiä. Kerran ohjaaja antoi leikkiaiheen ja teeman, jota koko Kisumaan ryhmä toteutti leikissään ja kerran ohjaaja antoi leikkivälineet, joita tuli leikissä käyttää.

Kun lapset saivat itse valita kenen kanssa haluavat leikkiä huomasimme, että usein lapset valitsivat samat leikkikaverit kuin aiemminkin. Näinä kertoina lasten leikitkin käynnistyivät nopeasti ja leikissä oli jokin selkeä juoni ja idea. Sen sijaan niinä arvontakertoina, kun lapset eivät leikkineetkään parhaimman kaverin kanssa, saattoi leikin alku olla hieman sekavaa. Silloin leikki ei aina käynnistynyt automaattisesti vaan tarvittiin ohjaajan avustusta leikin alullepanijana.

Lasten oli helpompi käydä vuorovaikutusta ja neuvotella leikin kulusta tutun leikkikaverin tai -ryhmän kesken kuin hieman vieraammassa ryhmässä. Tämä näkyi juuri siinä, miten leikki lähti kehittymään. Kuitenkin on tärkeää, että lapsi leikkii näissä vieraammissakin ryhmissä, jotta hänen vuorovaikutustaitonsa kehittyvät.

18.9 Media ja leikki

Kysyimme päiväkodin henkilökunnalta, onko medially vaikuttaa lasten vapaan leikin ilmenemismuotoihin ja mielikuvituksellisuuteen. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että medially on ehdottomasti vaikuttaa lasten vapaaseen leikkiin. Kysyimme myös onko median mahdollinen vaikutus näkynyt 90-luvun alussa ja miten. Vastauksista voi päätellä, että median vaikutus näkyi samalla tavalla jo 90-luvun alussa kuin nyt. Nykyään median vaikutus näkyy vain vieläkin voimakkaammin. Osa vastaajista näki väkivallan tv-ohjelmissa lisääntyneen. Lapset matkivat trendiohjelmiä, esimerkiksi itseään tahallaan vahingoittavia Duudsonia. Muutama vastaaja oli sitä mieltä, että vanhempien asenne ja ostopäätökset vaikuttavat siihen, kuinka paljon lapset leikkivät median luomilla trendileluilla.

Havainnoidessamme lasten leikkiä huomasimme median vaikutuksen. Poikien leikissä median, etenkin television vaikutus näkyi riehumisena ja levottomuutena esimerkiksi ”sotaleikeissä”. Tyttöjen leikeissä media näkyi enemmän leluissa kuin käyttäytymisessä. Sekä tyttöjen että poikien mukanaan tuomat omat lelut olivat pääsääntöisesti trendileluja.

18.10 Perherakenteen muutos

Mielestämme yksi lasten leikkeihin vaikuttava tekijä on perhe ja perhe-elämä. Siksi selvitimmekin kyselyssämme, vaikuttaako perherakenteen muutos lasten leikkeihin. Kahdeksan yhdeksästä vastanneesta oli sitä mieltä, että vaikuttaa ja ainoastaan yksi vastaaja totesi: ”En ole huomannut.”

Perherakenteen muutoksen ilmenemistä leikeissä kuvailtiin vastauksissa eri tavoin. Yksi yhtenäinen vastauksista löytyvä linja oli se, että lapsi käy perherakenteen muutoksia läpi leikeissään. Lapsen elämässä tapahtuneiden muutosten käsittelyn huomaa kotileikin kaltaisissa vuorovaikutusleikeissä siitä, että leikkien perherakenne tosiaan on erilainen. Leikeissä saattaa esiintyä perinteisen vanhemmat ja lapset -perherakenteen sijaan myös esimerkiksi äiti- isä- ja sisarpuolia. Kaksi vastaajaa painotti sitä, että muutokset näkyvät myös lapsen olemuksen ja leikin levottomuutena ja riehakkuutena tai toisaalta vetäytymisenä vuorovaikutustilanteissa.

Eräs vastaaja kiinnitti huomiota siihen, että perherakenteet eivät ole enää niin selkeät ja sen myötä kotileikin suosio on heikentynyt. Sama vastaaja kirjoittaa myös: ”Ja kotileikki perheessä liikutaan enemmän kuten elämässäkin. Se ei enää keskity kotiin.” Vastaaja on kiinnittänyt huomiota samaan asiaan kuin Jokinen ja Saaristo: uudet tavat olla yhdessä ja liike perheen ympärillä ovat tulleet osaksi ihmisten arkipäivää (Jokinen ym. 2006, 203).

Perherakenteen muutokset aiheuttavat erään vastaajan mukaan myös sen, että lapseen ei välttämättä keskitytä tarpeeksi tai anneta aikaa lapselle. ”Jos työstä tulee intohimo, ihmisen huomio siirtyy perheen ulkopuolelle. Työ ei vie mennessään perhettä, vaan sen aikuiset jäsenet.” (Moision ym. 2007, 41.) Kuten Moision ja Huuhtasen mukaan työ voi viedä huomion pois perheestä, voi perherakenteen muutos viedä huomion pois lapsesta.

Emme itse havainnoineet leikeissä mitään perherakenteen muutokseen liittyvää. Esimerkiksi kotileikit olivat mielestämme perinteisiä: yksikään lapsi ei leikkinyt olevansa sisarpuoli tai äidin poikaystävä. Ulkopuolisina tarkkailijoina emme kuitenkaan

tiedä lasten perhetaustoja, joten emme välttämättä kyenneet havaitsemaan kaikkea sellaista, jonka lapset hyvin tunteva henkilökunta havaitsisi.

Yhteenvedoksi perherakenteen muutoksen vaikutuksesta lapseen ja tämän leikkiin erään vastaajan kommentti: ”Lapset saavat erilaisia virikkeitä erilaisista perheistä.”

18.11 Muut kommentit

Kyselylomakkeemme lopussa oli mahdollisuus omiin kommentteihin tai lisäyksiin, joita viidellä vastaajalla oli. Tutkimusaiheemme sai yhdeltä vastaajalta kiitoksen. Vastaaja piti aihettamme tärkeänä. Kolme vastaajista painotti leikin tärkeyttä. Yksi vastaaja lisäsi, että ammattitaitoinen henkilökunta kykenee vaikuttamaan leikki-tilanteisiin ja näin ollen myös lapsen kokonaiskehitykseen. Yksi vastaaja muistutti, että kaikesta huolimatta lapset ovat edelleen lapsia.

19 TUTKIMUSTULOSTEN TULKINTAA

Tutkimustehtävänäimme oli selvittää, onko lasten leikkikulttuuri muuttunut päiväkotimaailmassa 1990-luvulta 2010-luvulle. Selvitimme leikkikulttuurin mahdollista muutosta havainnoinnin ja kyselyn avulla. Niiden avulla erittelimme leikkikulttuuriin ja leikkiin liittyviä asioita. Tiedustelimme kyselyssä vapaan leikin merkitystä, sille annettua aikaa päiväkodissa ja sitä, miten vapaata leikkiä tuetaan. Tutkimme myös lasten leikissä käyttämiä leluja, leikkien aiheita, lasten välisiä suhteita

leikissä sekä median, perherakenteen muutosten ja arjen kiireisyyden vaikutusta lasten leikkiin.

Tutkimustulostemme perusteella ei voi selkeästi todeta, että leikkikulttuuri on tai ei ole muuttunut. Kuitenkin voidaan sanoa, että muutosta on tapahtunut. Vapaata leikkiaikaa on päivähoitossa vähemmän 2010-luvulla kuin 1990-luvulla. Lelut ovat teknisempiä ja monimutkaisempia kuin 90-luvulla, joka näkyy esimerkiksi lasten mielikuvituksen käytön vähenemisenä. Leikkien aiheet ovat osittain samoja kuin 1990-luvulla, mutta 2010-luvulla lapset leikkivät enemmän mediaan pohjautuvia leikkejä. Lasten välinen vuorovaikutus ja suhteet leikissä ovat myös osittain pysyneet samoina, mutta muutosta on havaittavissa esimerkiksi lasten empatia- ja keskittymiskyvyn vähentymisessä.

Kuten Kalliala toteaa, leikissä voi nähdä aikuisten maailman tunkeutumisen lasten mieliin (Kalliala 1999, 291). Leikkikulttuurissa tapahtuneissa muutoksissa voidaan nähdä aikuisten vaikutus. Media ja sen markkinoille tuomat lelut ja leikkiaiheet ovat aikuisten käsialaa. Aikuinen määrittää myös vapaata leikkiaikaa, niin päivähoitossa kuin kotonakin. Aikuinen on se, joka mahdollistaa leikin luomalla aikaa ja tilaa.

20 POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen on ollut monivaiheinen prosessi. Luonnollisesti työmme alkoi aiheen valinnalla. Aiheeksemme muodostui lasten leikkikulttuurin muutos päiväkodissa 90-luvun alusta tähän päivään. Kiinnostuimme aiheesta toisen meistä luettua Marjatta Kallialan kirjan Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä – leikkikulttuuri ja yhteiskunnan

muutos. Kirja kertoo lasten leikkikulttuurista ja sen muutoksesta 1950-luvulta 1990-luvulle.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut haastavaa ja työlästä, mutta antoisaa. Koemme, että eniten haasteita asetti kyselylomakkeen teko ja kerätyn aineiston purkaminen. Pohdimme monia eri vaihtoehtoja kyselylomakkeen toteutukseen: tulisiko lomakkeeseen monivalintakysymyksiä, avoimia kysymyksiä vai molempia. Päädyttyämme avoimiin kysymyksiin ongelmia tuotti kysymysten määrä ja muotoilu. Aineiston purkamisessa vaikeaa oli kyselylomakkeiden vastausten erittely ja toisaalta yhtäläisyyksien löytäminen. Lisäksi teorian rajaaminen oli hankalaa, koska tietoa leikkiin liittyen on valtavasti saatavilla.

Meillä on ollut koko opinnäytetyön tekemisen ajan sellainen olettamus, että leikki on muuttunut 1990-luvun alusta 2010-luvulle ainakin jonkin verran. Alusta asti olemme kuitenkin pyrkineet siihen, että emme antaisi oman olettamuksemme vaikuttaa opinnäytetyön tekemiseen. Oma olettamuksemme on vaikeuttanut työn tekemistä esimerkiksi kyselylomakkeen suunnittelussa, koska piti huomioida, ettemme kysymyksissä edes epäsuorasti oletta leikin muuttuneen.

Opinnäytetyöhömmä keräsimme tutkimusaineistoa kyselylomakkeiden ja havainnoinnin avulla. Tutkimusaineisto on pyritty keräämään ja purkamaan siten, että se olisi mahdollisimman luotettavaa. Tutkimustulosten yleistettävyyttä kuitenkin tulee pohtia. Tutkimuskohteemme oli kvalitatiiviseen tutkimukseen sopiva eli yhden päiväkodin henkilökunta ja yksi päiväkotiryhmä. Kuitenkin yhdeksän kyselyyn vastaajaa ja yksi havainnoitava päiväkotiryhmä eivät välttämättä kerro leikin muutoksen koko todellisuutta. Tulee nimittäin ottaa huomioon, että tutkimus on tehty vain yhdessä Suomen kaupungeista, yhdessä kaupunginosassa, joten muualla tulokset saattaisivat olla ainakin osittain erilaisia.

Opinnäytetyötä tehdessämme saimme paljon uutta tietoa lasten leikistä ja leikkikulttuurista. Antoisaksi puoleksi opinnäytetyössämme koemme sen, että saimme tehdä työtä itseämme kiinnostavan aiheen parissa. Työn tekeminen opetti meille paitsi miten tutkimusta tehdään, myös yhteistyökykyä yhteistyökumppanin ja toistemme kanssa. Yhteistyö sujui moitteettomasti ja sulavasti Liinaharjan päiväkodin henkilökunnan, lasten ja lasten vanhempien kanssa. Tutkimuksen toteutuksen kannalta oli merkittävää, että myös yhteistyökumppani oli kiinnostunut tutkimuksemme aiheesta; leikistä. Tärkeää oli myös keskinäisen yhteistyömme toimiminen. Tiiminä tuimme toisiamme työssämme eteenpäin. Saimme toisistamme lisää innostusta ja motivaatiota työn hankalissakin vaiheissa.

Toivomme tutkimuksemme hyödyttävän paitsi meitä, myös kyselyyn vastanneita ja muita lasten leikistä ja leikkikulttuurista kiinnostuneita. Tutkimustulostemme perusteella leikille tulisi antaa aikaa, tilaa ja mahdollisuus toteutua. Leikki vaikuttaa kokonaisvaltaisesti lapsen kehitykseen, joten toivomme tutkimuksemme pysäyttävän lasten parissa työskenteleviä pohtimaan leikin tärkeyttä ja merkitystä.

Opinnäytetyömme tarjoaa uusia tutkimusideoita. Jatkotutkimuksia voisi tehdä lähes kaikista käsittelemistämme asioista, esimerkiksi vapaasta leikistä, lasten vuorovaikutuksesta leikissä, perherakenteen muutoksen vaikutuksesta lasten leikkiin ja sukupuolen välisistä eroista leikissä. Leikin jatkotutkimus voisi käsitellä esimerkiksi pelkästään median vaikutusta lasten leikkiin. Median vaikutus näkyy meidän tutkimuksessamme laaja-alaisena, joten eri osa-alueita voisi avata syvällisemmin. Lelu jatkotutkimusaiheena olisi myös mielenkiintoinen. Lelun käytännöllisyys vaikuttaa lapsen mielikuvituksen käyttöön leikissä. Mitä monimutkaisempi ja valmiimpi lelu on, sitä vähemmän mielikuvitusta tarvitaan. Leluja tulee päivittäin uusia, yhä teknisempiä ja monimutkaisempia. Näin ollen lelu on aihe, joka tarjoaa loputtoman tutkimuskentän.

Leikissä on tapahtunut muutoksia ja moni asia vaikuttaa lasten leikkiin. Yksi asia ei ole kuitenkaan muuttunut: leikki on yhä lapsen elämässä tärkeä asia, sillä leikkiminen edistää lapsen kokonaisvaltaista kehittymistä. Onneksi voi todeta, että vielä lapsilla

riittää leikkiä. Erään vastaajan sanoin: ”Onneksi lapset ovat lapsia vielä tänäänkin, puuhakkaita, omatoimisia, rohkeita ja hyvällä mielikuvituksella varustettuja.”

LÄHTEET:

- Aaltola, J. & Valli, R. 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1: metodin valinta ja aineistonkeruu – virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Alamäki, A & Keskinen, S. 1996. Monialainen varhaiskasvatus. Rauma. Rauman opettajankoulutuslaitos.
- Alanen L. & Karila K. 2009. Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere, Vastapaino.
- Helenius, A. 1993. Leikin kehitys varhaislapsuudessa. Helsinki. Kirjayhtymä.
- Hirsijärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi.
- Häkkä, A. Kuokkanen, H & Virolainen, A. 2006. Lapsen parhaaksi – lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki. Edita Prima.
- Jantunen, T. & Lautela, R. 2009. Kuningasvuosi – Leikin kultta-aika. Helsinki. Tammi.
- Jantunen T. & Rönberg P. 1996. Anna lapsen leikkiä – kirja leikistä ja lapsilähtöisyydestä. Jyväskylä. Atena Kustannus Oy.
- Jokinen, K. & Saaristo, K. 2006. Suomalainen yhteiskunta. Helsinki. WSOY.
- Juvakka, E. Leikkiminen. Pirkka. Viitattu 14.4.2010.
<http://www.pirkka.fi/napero/hoivaajaopasta/naperopulmat?nid=1541>
- Kalliala, M. 1999. Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä: leikkikulttuuri ja yhteiskunnan muutos. Helsinki. Gaudeamus.
- Karling, M., Ojanen, T., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2008. Lapsen aika. Helsinki. WSOY.
- Kinnunen, S. 2003. Anna mun olla lapsi. Helsinki. Kirjapaja Oy.
- Kiuas, S. 2001. Leikisti oikeesti. Lastenkulttuuriseminaari 2001. Vantaa. Satakunnan taidetoimikunta.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki. Kirjapaja.
- Lahikainen, A., Punamäki, R-L. & Tamminen, T. 2008. Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki. WSOY.
- Liikkanen, M. 2009. Suomalainen vapaa-aika – Arjen ilot ja valinnat. Helsinki. Gaudeamus.

- Lindqvist, G. 1998. Leikin mahdollisuudet: Luovaa leikkipedagogiikkaa päiväkotiin ja kouluun. Jyväskylä. Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Moisio, E. & Huuhtanen, H. 2007. Arki hallussa? – Suomalaisien asiantuntijoiden näkemyksiä työstä, perheestä ja vapaa-ajasta vuonna 2015. Delfoi-paneelin tuloksia. Helsinki. Työterveyslaitos.
- Riihonen, E. 1991. Lapsi ja lelu. Helsinki. Tammi.
- Sinkkonen, J. 1995. Lapsen kanssa hyvinä ja pahoina päivinä. Porvoo. WSOY.
- Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki. WSOY.
- Soini, H. 2001. Leikki alakulttuurina – tulisiko pyssyt ja barbiet kieltää? Oulun yliopiston Studia generalia. Viitattu 10.2.2010.
<http://www.kotu oulu.fi/avoin/yleisoluento/arkisto/2001/01artikkeli3.htm>
- Stakes. 2003. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Helsinki. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Tamminen T. 2004. Olipa kerran lapsuus. Helsinki. WSOY.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2004. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Helsinki. Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Helsinki. Tammi.
- Viinamäki, L. & Saari, E. 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki. Tammi.
- Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki. Tammi.

Hei!

Olemme kolmannen vuoden sosionomi (AMK) opiskelijoita Satakunnan Ammattikorkeakoulusta. Olemme tekemässä opinnäytetyötä lasten leikkikulttuurista ja sen mahdollisesta muutoksesta 90-luvun alusta tähän päivään.

Tutkimuskohteenaamme ovat 3-6-vuotiaat päiväkotilapset. Lasten leikkiä on monenlaista, joten jätämme opinnäytetyömme ulkopuolelle aikuisten ohjaamat leikit. Haluamme myös vetää rajan leikkien ja pelien välille. Aikuiset pyrkivät usein muokkaamaan ja ohjaamaan leikkiä. Kuitenkin aito leikki on omaehtoista ja itseohjautuvaa. Me luokittelemme leikiksi myös sellaisen pelin, jossa on selkeät säännöt ja tavoitteet, silloin kun lapset opettavat sitä toinen toisilleen ja käyttävät mielikuvitustaan (esim. kirkonrotta).

Keräämme tutkimusaineiston kyselylomakkeilla, jotka on tarkoitettu päiväkodin henkilökunnalle sekä itse lasten leikkiä havainnoimalla. Vastaukset ja havainnointimateriaalin käsittelemme luottamuksellisesti eikä tuloksista ilmene vastaajien eikä havainnoitavien henkilöllisyys.

Pyydämme Teitä vastaamaan oheiseen kyselylomakkeeseen 22.3.2010 mennessä.

Ystävällisin terveisin

KYSELY LASTEN LEIKISTÄ JA LEIKKIKULTTUURISTA

Osa kysymyksistämme koskee leikin muutosta. Voit jättää vastaamatta muutosta koskeviin kysymyksiin mikäli koet, että työkokemuksesi ei yllä tarpeeksi pitkälle. Vastaathan kuitenkin muihin kysymyksiin, kiitos!

Olen työskennellyt _____ vuotta lasten parissa.

1. Onko vapaa leikki mielestäsi tärkeää lapsen kehitykselle? Perustele.

2. Paljonko lapsilla on vapaata leikkiaikaa hoitopäivän aikana?

Onko vapaalle leikille tarpeeksi aikaa päivähoitossa?

Onko vapaan leikkiajan määrä muuttunut 90-luvun alusta nykyhetkeen, jos niin paljonko?

3. Miten lasten vapaata leikkiä tuetaan päivähoitossa?

4. Onko 3-6-vuotiaiden lasten leikissä tapahtunut muutoksia 90-luvun alusta nykyhetkeen? Perustele.

5. Onko lasten mielikuvituksen käyttö leikissä muuttunut? Jos, miten?

6. Millaisia aiheita lapset ovat leikeissään käyttäneet aiemmin, entä nykyään?

7. Ovatko lelut erilaisia nykyään kuin 90-luvun alussa? Vaikuttaako lelujen mahdollinen muuttuminen lasten mielikuvituksen käyttöön? Perustele.

8. Opettavatko lapset toisilleen leikkejä? Onko tässä tapahtunut muutoksia 90-luvun alusta?

Millaisia lasten väliset suhteet ovat leikeissä? (esim. leikkivätkö lapset yksin, yhdessä...) Onko suhteissa tapahtunut muutoksia 90-luvun alusta?

9. Onko medially vaikutusta lasten vapaan leikin ilmenemismuotoihin ja mielikuvituksellisuuteen? Onko mahdollinen vaikutus näkynyt 90-luvun alussa? Perustele.

10. Vaikuttaako perherakenteen muutos lasten leikkeihin ja jos, niin miten se näkyy?

11. Muuta kommentoitavaa/lisättävää

Kiitos vastauksestanne! ☺

LIITE 2

Anni Korhonen

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

3.2.2010

Päivähoitotoimisto
Päivähoidon ja varhaiskasvatuksen johtaja
Ritva Välimäki
Antinkatu 16 B
28100 Pori

OPINNÄYTETYÖ

Olemme kaksi sosionomi (AMK) opiskelijaa Satakunnan ammattikorkeakoulusta. Opintomme ovat siinä vaiheessa, että opinnäytetyön tekeminen on ajankohtaista. Pyydämme tutkimuslupaa opinnäytetyön toteuttamiseksi ja opinnäytetyön aineiston kokoamiseksi Liinaharjan päiväkodissa.

Opinnäytetyömme aiheeksi on muotoutunut lasten leikkikulttuurin muutos päiväkodissa.

Tarkoituksenamme on kerätä tutkimusaineisto kyselylomakkeilla, jotka on tarkoitettu päiväkodin henkilökunnalle sekä itse lasten leikkiä havainnoimalla. Vastaukset ja havainnointimateriaalin käsittelemme luottamuksellisesti eikä tuloksista ilmene vastaajien eikä havainnoitavien henkilöllisyys.

Tavoitteenamme on toteuttaa tutkimusaineiston keruu kevään 2010 aikana. Opinnäytetyö on tarkoitus saada valmiiksi syksyn 2010 aikana.

Toivomme saavamme vastauksen 15.2.2010 mennessä.

Porissa 3.2.2010

Yhteistyöterveisin

Mona Kivimäki

Anni Korhonen

Anni Korhonen

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

3.2.2010

Päivähoidotoimisto
Päivähoidon ja varhaiskasvatuksen johtaja
Ritva Välimäki
Antinkatu 16 B
28100 Pori

OPINNÄYTETYÖ

Olemme kaksi sosionomi (AMK) opiskelijaa Satakunnan ammattikorkeakoulusta. Opintomme ovat siinä vaiheessa, että opinnäytetyön tekeminen on ajankohtaista. Pyydämme tutkimuslupaa opinnäytetyön toteuttamiseksi ja opinnäytetyön aineiston kokoamiseksi Liinaharjan päiväkodissa.

Opinnäytetyömme aiheeksi on muotoutunut lasten leikkikulttuurin muutos päiväkodissa.

Tarkoituksenamme on kerätä tutkimusaineisto kyselylomakkeilla, jotka on tarkoitettu päiväkodin henkilökunnalle sekä itse lasten leikkiä havainnoimalla. Vastaukset ja havainnointimateriaalin käsittelemme luottamuksellisesti eikä tuloksista ilmene vastaajien eikä havainnoitavien henkilöllisyys.

Tavoitteenamme on toteuttaa tutkimusaineiston keruu kevään 2010 aikana. Opinnäytetyö on tarkoitus saada valmiiksi syksyn 2010 aikana.

Toivomme saavamme vastauksen 15.2.2010 mennessä.

Porissa 3.2.2010

Yhteistyöterveisin

Mona Kivimäki

Mona Kivimäki

Anni Korhonen

Anni Korhonen

*Myynti tutkimuslupa
5.2.2010 Ritva Välimäki
varhaiskasvatuspäällikkö*

Hei!

Olemme kaksi sosionomi (AMK) opiskelijaa Satakunnan ammattikorkeakoulusta. Opintomme ovat siinä vaiheessa, että opinnäytetyön työstäminen on ajankohtaista. Aiheeksemme on muodostunut lasten leikkikulttuuri päiväkodissa ja sen mahdollisen muutoksen tutkiminen.

Tarkoituksenamme on kerätä tutkimusaineisto kyselylomakkeilla, jotka on tarkoitettu päiväkodin henkilökunnalle sekä itse lasten leikkiä havainnoimalla. Vastaukset ja havainnointimateriaalin käsittelemme luottamuksellisesti eikä tuloksista ilmene vastaajien eikä havainnoitavien henkilöllisyys.

Pyydämme lupaa lapsenne leikin havainnointiin. Pyydämme teitä palauttamaan lomakkeen alaosan päiväkodin henkilökunnalle **ma 1.3.2010** mennessä.

Ystävällisin terveisin

Mona Kivimäki

Anni Korhonen

Lapsen nimi _____

Annan luvan lapseni leikin havainnointiin: Kyllä Ei

Huoltajan allekirjoitus

Nimenselvennys

LIITE 5

HAVAINNOINTILOMAKE: LASTEN VAPAA LEIKKI PÄIVÄKODISSA

PVM

HAVAINNOINTIAIKA

LAPSIA
PAIKALLA

LEIKIN ALKU

LAPSI ALKAA ITSENÄISESTI

HENKILÖKUNTA AVUSTAA

LELUJA/VÄLINEITÄ LEIKEISSÄ

TYTTÖ

POIKA

LEIKKII

YKSIN/KAVERIN
KANSSA/RYHMÄSSÄ

LEIKISSÄ ESIINTYVÄT HAHMOT JA TAPAHTUMAT